پشپ مالا

انسٹیٹیوٹ آف سندھ...
45

چیتن دیو ورما

پشپ مالا

قومي جذبا، قومي خيال، قومي ترانا
ڀارت جو اقبال، رشين جو زمانو
دل اُڀاريندڙ ڪوتائون ۽.

جوڙيل - چيتن ديو ورما (يمراج)
حيدرآباد سنڌ.

دفعو پهريون]   ملهه اَٺ آنا   [سنکيا ۱۰۰۰

پاران ايم ايچ پنهور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.
Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

سڀ حق ۽ واسطا قائم

پيغام

پيغام ڀارت جي جوانن نوجوانن جي اڳيان،
قوم جي عالي رشي قومي نشانن جي اڳيان،
جگر کي ڳاري وڌو جن خون عددي کيت ۾،
پيش ماڻا ان شهيدن جي رڪاڻو پيغام ۾.

❖

جنم ڀومي جي چرڻن ۾

خون جي لهرن ۾ لهري لال پروانو بڻاءِ،
ملڪ جي آزادگيءَ جو ماڻ ديوانو بڻاءِ،
خون ۾ جي، جي شهيدن جا لڙهن لاشا امان!
مان اُني گهاريان گهڙي اهڙي اٿم آشا امان!
شان شڪتيءَ سان شهيدن جي رچايان واس کي،
مال زر ۽ ڀاڙا "ٻمراج" ڀيٽي ساس کي.

ٻه اکر

١٩١٩ ۾ جڏهن جليانوالا ڪوس ٿيو هو، مان ٻه لنڍيو هوس، هو مسڪين حال ۾، ان ڪوس تي ڪن نوجوان ڪوتائون پڙهيون هيون، جليانوالا ڪوس جي درد جو داستان ۽ اهو ٻه ڪوتا ۾، سچاوڪ انهن ڪوتائن، منهنجي اندر ۾ هڪ چاهنا پيدا ڪئي، ته عمر ٻارهن سال ۽ ڪم ڪويتن جو ڏاڍو ذڪيو لڳم، حياء ۽ شرم جي ڪري، ڪنهن ڪوي وٽ ٻه ڪونه واس، ڀڳوان جي ڪرپا سان ڪانگريس جي لهرن پاڻ ڏي ڇڪ ڪئي جنهنڪري ديش جي امنگن ۽ آساهن کي اک ٻڌي ۾ آڻڻ جو اتن ڪيم ۽ **جليان والا** ڪوس جو سچو معاملو، ڪوتا ۾ آندم، تو جئن ئي پوءِ صوفي مت تي به ڪي شعر لکيم، لکندي لکندي ڪيترا ئي ڪتاب ٺاهيم. ١٩٢٦ ۾ آريه سماج جي اهڙائن روشني ڏني، آريه سماج ۽ هندو جاتيءَ جي ڪن مسئلن تي به اڪ ٻڌي قلم بند ڪيم. جدا جدا اخبارن ۾ ٻه چڱي ڪوتائون ڏيندو رهيس. ١٩٢٧ ۾ راجپوت وٽن اخبار جي سمپادڪي حاصل ڪيم، جنهنڪري اهو چاهه هيڪاري

وڌي ويو. ١٩٣٣ ۾ ستياگرهه هلچل ۾ هڪ سال جيل مليو، اهو سارو عرصو، جيل خاني ۾ پنهنجي ألساهه کي لڪ پڌي ۾ صرف ڪيم ۽ ڪيترائون ئي ڪوتائون لکي تيار ڪيم.

جيل کان ٻاهر نڪرندي ڪي ڪوتائون فتح، آريه وير ۾ ٻه ٻه پرڪاشت ٿيون. ڪي ڪوتائون جدا جدا ڪتابن ۾ ٻه ٻه ڇپيون.

ڪن دوستن جي اڇا ٿي ته اهي ڪوتائون گڏي، هڪ ڪتاب جي صورت ۾ آڻيان، منهنجي خيال ۾ دوستن جو خيال وڻڻي ويو، پر بدقسمتي کان ڪوتائن جي گهڻي تلاش ڪيم پر انهن مان ڪي مليون، ڪي غائب ٿي ويون.

ٻوراين سيپٽمبر ١٩٣٨ کان وٺي، جدا جدا اخبارن، جن ۾ ڪوتائون ڇپيون هيون، تلاش ڪيم ۽ اڻ ڇپيل پوزا به هٿ ڪيم، ڇپائڻ جي تياري مس ٿي ته ٣٠ سيپٽمبر تي هڪ حادثو ٿيو، جنهنڪري آئي مهنا بستري داخل رهيس.

چاڪ ٿيڻ کانپوءِ به پڪي آئين چالم ته اهو ڪم مان پنهنجي عمر ۾ شايد نه ڏسي سگهان. اڄ مرڻکي خوشي

آهي، جو جنهن آشا کي سالن کان سانڍيندو ٿي آيس، پوري ٿي آهي.

مان ڀائرن جي اڳيان، ٻنا ڪنهن هٻڪ جي هيءُ ننڍل ڦٽل ڪوتا رکان ٿو. اميد اٿم ته منهنجون امنگون ۽ اُتساهه مان، جيڪڏهن قوم ۽ ملڪ کي ڪو ٿورو به فائدو رسي، ته مان پنهنجي محنت سڦل سمجهان.

مان ڪوي ڪونه آهيان، اهي ڪوتا جو اڀياس اٿم، اکبندي جي گرامر ته ڏٺي به ڪانه اٿم، وزن ۽ بحر فقط خالي ماتر ڀڳا اٿم. ان ڪري ممڪن آهي ته شاعر دوست خاميون ڇا ڳولي وٺن. پر مان سندن شڪرگذار رهندس جيڪڏهن هو اهي خاميون منهنجي ڌيان تي آڻڻ جي ڪرپا ڪندا.

هنن شعرن جي ظاهر ڪرڻ ۾ فقط اهو ارادو اٿم ته جيڪي امنگ دل اندر ڪم ڪري رهيا اٿم، سي عام ۾ ظاهر ٿين.

پاڻ دليپ سنگهه چتر سنگهه ماڻڪتاڻي جو به نهايت ٿي شڪرگذار آهيان، جنهن صاحب تڪليف وٺي شعرن تي نظر ثاني ڪئي آهي ۽ ڪارائتيون صلاحون ڏنيون آهن، جنهنڪري شعرن جي نزاڪت کي وڌيڪ رونق ملي آهي.

چيتن ديو ورما 2/1/40

ٻيو ڇاپو

ڪيتري وقت کان، پشپ مالا جو پهريون ڇاپو ختم ٿي چڪو هو. سنڌ جي جدا جدا شهرن، ڳوٺن مان ٻارن ۽ پيءُرن جي اڳاڙ گهر ٿيندي رهي. جنگ جو وقت، ٻيو مهانگو، انهن حالتن ڪجهه وقت ڇپ ڪرايو، مگر عام جي وڌيڪ ڇڪ ٿي، ٻئي جي مهانگائي جو خيال نه ڪندي به، ٻيو ڇاپو پاٺڪن جي اڳيان اچي چڪو آهي.

هن ٻئي ڇاپي ۾، ڪي ڪوتائون وڌيڪ به ڏنل آهن، اڳئون سمورو شعر به درج آهي. آشا آهي ته ٻارن ۽ پيءُرون هن پشپن مان لاڀ پراپت ڪندا.

30/7/43

چيتن ديو ورما

ڪوهنور پرنٽنگ ورڪس،
حيدرآباد سنڌ.

پشپ مالا

اوم

توميو ماتا چ پتا توميو
توميو بندهو شچ سکا توميو
توميو وديا درويڻم توميو
توميو سرو مم ديو ديو

توهين ماتا پتا آهيو توهين آهيو
توهين بندو سکا آهيو توهين آهيو
توهين وديا توهين آهيو توهين آهيو
توهين سرواس ۽ سڀڪي توهين آهيو توهين آهيو

ॐ

ٔامستي ستي ئي جڳمت ڪارڻاڻ
امستي چتي سرو لوڪا شرڻاڻ
امو د و ٔيمت نٔواڻ مڪتي ٻرداڻ
امو ٻر همٔطي و ٻا ٻدي شا شو تاڻ

لمستي امستي امستي ـ ٔامستي ٻتا ٻوم داتا امستي
مڪتي سرو ٻر و شڪتي ٻدٻارا ـ مهاٮيج شالي د ٻالا ٔامستي ،
امستي امستي ٔامستي ـ امستي ٻتا ٻور داتا ٔامستي .
اجولی اريما اراڪار جوتي ـ سدالن سڪا مات ما ا امستي ،
لمستي امستي امستي ـ امستي ٻتا ٻوم داتا ٔامستي .
انادي اروٻر اڪاٻر اڪالي ـ مهاد ٻو ٻڳوان داتا امستي ،
امستي ٔامستي ٔامستي ـ ٔامستي ٻتا ٻوم داتا امستي .
ڪرٻالو د ٻالو اڌ ٻمن جا ٻدٔو ـ سڪا سروٗ و ٻاٻي وڌاتا امستي ،
لمستي ٔامستي ٔامستي ـ امستي ٻتا ٻوم داتا ٔامستي .

اوم جو آڌار

جپ اوم نام جپ پرم سان - ڪر اوم نام جو ڌيان
اوم اوم جپ جپ سدا - ڪر تن من جو ڪلياڻ

اوم ٻـو هر جهنڪي چون ٻڌو گـرو ٻرهسپتي
سو رڳو آتما اگني منو - لڪشمي شڪتي سرسوتي
انادي انوپم، پتا، ماتا، اندر ۽ آتما
پرميشور سرويشور جگديشور پرماتما
رُدر، راهو، وسو، ناراڻ، ڀڳوان ديالو
ادويت اپانڪاري، ڀڳوان، شمش، ڪرپالو
امت، شڌ ٻڌ مڪت، ابجس آدتيه، نراڪار
شڪتيوان، چندر، پراڻ ۽ پراڻن جو آڌار، ڪرتار
دويه، هوتا، ارياما، ورڻ، وايو، ديو، مهاديو شري
گڻيس گڻ پتي، گڻ ادان، ٻرهما شو هري
نالا سڀ هي ايش جا - پر تن ۾ اوم مهان
اوم اوم جپ جپ سدا - ڪر تن من جو ڪلياڻ
اوم نام جو ڌيان ڌر - ٿي اوم اندر لڳ لين
چڱي اڌورا ڪمال پراڻا اوم جي آڌان

پرماتما جي بندگي

ڏسو عرش ۾ نيز تارا ٽمن - ملي مرڪ سان ڀاڳ ۾ خوش ٿين
نمي تار واڳي ادا انداز ڪن - سڀن کي اها ساک سهڻي ڏين
چڱي ڪروڙ جي ڪين آ گنڊگي۔ اُٿي اوم جي ڪر مٺا بندگي
آهي اوم آقا جڳت جو پتا - زمين چنڊ ۽ پاڻ جنهنجي ستا
ڀلي ڪر نه ڪين ڪان تنهنجي خطا۔ جنهن شان رحمت لٽي تو عطا
ملي موج من کي مٺي تازگي - اُٿي اوم جي ڪر مٺا بندگي
نه هندو نه مسلم ڪرستان آ - ڌڻي جو پيارو هي انسان آ
سڀن جو هو ساٿي نگهبان آ - ڀلي آهه ڀل ذات ڀلوان آ
جنهنکان ملي خاص آسودگي - اُٿي اوم جي ڪر ادا بندگي
ڌرين دل اندر رمتان ڪوڙ ڪار - سڦل سا نه پوڄا نه جنهن ۾ پيار
سچي سان رهي روز راضي ستار - نه جنهن ۾ سمايو رلي ڪوڙ ڪار
آهي پريم ۾ پاڪ موجودگي - اُٿي اوم جي ڪر مٺا بندگي
ملي تار دل جي وڃي تار سان - دلي جوش جذبي جي اقرار سان
انهي ريت ميلاپ هڪ يار سان - خدا خلق شيوا اُن ڪر پيار سان
نه گهاري گناهن سندي زندگي - اُٿي اوم جي ڪر مٺا بندگي
آهي اوم الله قادر ڪريم - چون ايش جنهنکي ٿا رازق رحيم
ڪٿي گاڊ، ماتا پتا ۽ حڪيم - سندس اوم نالو مگر آ قديم
آهي جنهنجي هر جاءِ موجودگي - اُٿي اوم جي ڪر مٺا بندگي

ڦلي ڦولي ڀارت

ڦولجي ڦلجي جهان ڀارت ورش پرماما،
ساز سان همدرد ٿئي ملڪ جي هر آيا.
لنڊو گيالي ليج مٿر ۽ وڏا وڪنا ڏيرجن،
گهيرو شڪتيوان شل پرپو ٿين همت پراهمڻ.
تير توپن ۽ بندوقن کي ڏسي اڳتي وڌن اڳتي وڌن،
سمراٽ شيوا، رام ۽ پرتاپ جهڙن کتري ٿين.
ڏنوان دالي وئش واپاري وڌن ڏن مال سان،
آچار ۾ وهنوار ۾ سچ کي پڙن اعمال سان
شواق شرڌا پريم سان ڪن قوم جي شيوا اٿل،
شودر شيوا جي جهلي جهولي جهلن ٿي با عمل.
چڙن وڙن ۾ آئڻي آزادي جي ڀاوا،
مهنجي دل لي ياچنا يمراج جي آراڌنا.

مايا ڪي تون آڻ

مايا ڪي تون آڻ بندا - مايا کي تون آڻ
ڌرم ڪرم سان جوڙج مايا - نا ڪوڙ ڪپٽ سان سورج مايا
جهلي جهلي سا اورج مايا - پنڊڪن ۾ نا پورج مايا
مايا آهي ماڻ بندا - مايا کسي تون آڻ

ماتا جوڙي کوهہ کٽاءِ - ماتا جوڙي سڪول ٻڌاءِ
ماتا جوڙي باغ لڳاءِ - ماتا سان سهڻي ورساءِ
ماتا ناهي پاڻ ٻڌا - ماتا ڪيئي تون آڻ

ماتا قومي پاڇ بڻائي - ماتا ڌرمي جوش جلائي
ماتا ڀڳت پيار لڳائي - ماتا جوڙي جوان آڻائي
ماتا ٻڌ اوپاڻ ٻڌا - ماتا ڪيئي تون آڻ

ڪرڻ جيان تون ماتا وادي - هر ٻچڙد والگي تي سنوادي
پاتا والگر ڪر آبادي - ملي ملڪ کي جڳن آزادي
ماتا مرم سڄاڻ ٻڌا - ماتا ڪيئي تون آڻ

ڌرم ڪرم جي ماتا ماتا - ماتا تي **ڀمراج** وڌاتا
پرڀوءَ سان پڻ جوڙي ناتا - ڪول اناٿن لاءِ ٻس ڪاتا
خيال اعو ني چاڻ ٻڌا - ماتا ڪي تون آڻ

اهنسا جي پرتگيا

صبر ڪر سخت سختيءَ ۾ - نہ شوخيءَ ۾ شفا آهي
سچائيءَ جي صفائيءَ ۾ - ادا سچ پچ وفا آهي

١- قدم ڪومل ڪنب آڻي - نماڻپ جو نيازن سان
الهيءَ جي آسري هڪدم - درد سارو دفعا آهي

٢- صبر آ سونهن سياڻن جي - سخن آ عالمن جو هي
اهنسا ساڻ ڪر ساٿي - اڪر سر تي جفا آهي

٣- ونئي جو ليمت نمازن جي - ائين تو ملڪ اچ ٺهڪي،
اهڙا سان اوهانجو هي - راڄ ۽ غم سڀ رفعا آهي.
٤- عهدو ظلم ۽ زوري - وري آزاد ڀارت ٿئي
اهو هشيار هيڻن جو - اهڙا پر نفعا آهي.

رشيءَ جي دگهه وڄڻ

اوم جو جهنڊو جهلائي - ڀهرشي ويندو رهيو
مار گهڻي مڪتيءَ جو ٻڌائي - ڀهرشي ويندو رهيو
١- چين کي جپان کي - ايران ۽ افغان کي
ويد جو امرت پلائي - ڀهرشي ويندو رهيو
٢- بغض جي باهين ٻدايو - خاڪ هو هر ملڪ کي
آگ کي ان دم اجهائي - ڀهرشي ويندو رهيو
٣- ويد ودّيا جو دنيا مان ٿي - مٽيو نالو نيشان
پاپ جا بادل هٽائي - ڀهرشي ويندو رهيو
٤- بيڪسن ۽ بيوسن لئي - مار جو وسڪار هو
ظلم ظالم کان ڇڏائي - ڀهرشي ويندو رهيو
٥- اتحاد ۽ اتفاق جو - سڪ مان سلو پيدا ڪري
پريم جو پياسي بڻائي - ڀهرشي ويندو رهيو
٦- دگهه وڄڻ چوڏس ڪري - پرچار ويدڪ ڌرم جي
ويد جو نعرو وڄائي - ڀهرشي ويندو رهيو

نمستي نام نوراڻي

عجب تاثير اسراري - سمايل آ نمستي ۾
صفا چاڊو سڄڻ جي لاءِ - وڇايل آ نمستي ۾

١- سٺي معنيٰ مٺي ٻولي - ٺهوي ٿي لاٽ جهڙن کو ٿل
سچو ادرس سچائي جو - ملايل آ نمستي ۾

٢- نمستي ۾ نزاڪت جا - عجب ٻهجن نظارا ٿا
گلستاني گلن ٻوٽو - لڳايل آ نمستي ۾

٣- ٻهو ٻالڪ ڪي نرناري - آهي موزون سڀئي لاءِ
پيالو ٻريم ٻروٽي جو - لڪايل آ نمستي ۾

٤- ملڻ ۽ موڪلاڻي جي - سڀني آ لفظ هي افضل
صفت اهڙي سندو عالي - نمايل آ نمستي ۾

٥- اڪي گڏ مار لنگر واجب - نڪي اسلام و عليڪم
فضيلت ٻي بها ڪامل - گڏايل آ نمستي ۾

٦- ڪريان ستڪار ٿو تنهنجو - جيئن تون جان من آهين!
اها سڀاڳپ سندي معنيٰ - ٻڌايل آ نمستي ۾

٧- نمستي نام نوراڻي - آهي هر لفظ ڪان اچو
مٺو مطلب سٺو سهڻو - چڱايل آ نمستي ۾

٨- اگر آريہ هندو آهين - ته چئه **پريمراج** ٻيا نالا
چنڊ ۾ سورج جيان جوتي - جڳايل آ نمستي ۾

آريه سماجي

انسانن جون آهون اٿي شوڪ ڪن،
جيان پتنگ وانگي جي ٻالين ٿن،
سمڪ ماءُ پيءُ کان علحدو رکن،
ڏکن ۾ انسانن ڏکي ٿيي جلن،
اڇا لڳن انسانن کي ڳرلي ڏيڻ ٿا،
اُهن کي ٿي آريه سماجي چون ٿا.

اڇوتن کي ڪتري ڀاڄوڻ ڀانئن.
سمدن شان اوچو ۽ عالي ڀانئن.
ڌنڌي اوڪرن ۾ اُهن کي لڳائن.
ڪري ڪرم ڇوڙو ڇون ۽ ڇوائن.
سدا ڀوڀر ۽ ٻرليت سان جي ڏسن ٿا،
انهن کي ٿي آريه سماجي چون ٿا

وڌوا ڇا ورلاپ جن کي ستائن،
ڏسي عمر ٿن جي ٿا ڇاتي جلائن،
اُهن کي سچي واٽ سمجهه جي ٻڌائن،
وهڻ آهي ٻهتر اول ٿي ٻڌائن،
مگر پاپ کان اي سي شادي ڀڃن ٿا،
اُنهن کي ٿي آريه سماجي چون ٿا.

عداوت نه جن جي مسلمان سان
يهودي نه جهڳڙي ڪرستان سان،
نصاري عرب ۽ نه افغان سان،
وڪڙ وڌو ڪڍهن نه انسان سان
جهالت جا پردا هو اوڙي ڪڍن ٿا،
اُهي ڪي نه آريه سماجي چون ٿا.

آهي ويد هڪ ايشور جو سڀ گيان،
نه جنهن جي مقابل بائيبل قرآن،
ناهي وياس جو ڪرت ڪوئي پران،
وڏو ويد جو آهه گيتا کان شان،
صبح شام ويدن جي واڻي پڙهن ٿا،
اُهي ڪي نه آريه سماجي چون ٿا.

آهي ايش **يمراج** جو لاءِ ستار،
جهٽا يا مورتي جي نه جنهن ۾ ڪتار،
نه اوتار آن ايش ڪڍهن ورتار،
چوڻ ڳالهه اهڙي سراسر خطا،
اُٿي اسر جو اوم ڪي هو ملن ٿا،
اُهي ڪي نه آريه سماجي چون ٿا.

ॐ

جاني ڀڪشو

ॐ...ॐ...ॐ...ॐ...ॐ...ॐ...ॐ...ॐ...ॐ..ॐ...ॐ

منهنجي لاش کي سينگارجو

موت جي زنجير ۾، ڪل ملڪ جا ماڻهو ڦرن۔
آهي سا غيبي غفا، جنهن ۾ مڙيوئي ٿا گهڙن؛
ڪين وارو موت ٽاري، منش پل ڪيڏانهن ٽرن۔
تو پهاڙن ۽ غفائن ۾ وسي سڀئي گهرن؛
اي عزيزو آب واهي۔ ڪين کي پاڪارجو!
اوم جي جهنڊن سان منهنجي۔ لاش کي سينگارجو!

نوجوان! نوري انار سان، لون ڪٽي هيڪر لتار!
بي اجهاڳو سمنڊ! جنهنجو ڪو پتو آهي نه پار!
ويا لڏي لاکين ڪروڙين، ڪوا ڪو جن جو شمار
سي سکي آباد ساوا، جن ڏٺي سان آ پيار؛
زندگاني کي صبر جي۔ سمر ني هاڪارجو!!!
اوم جي جهنڊن سان منهنجي۔ لاش کي سينگارجو!!!

غم ۽ ڏک ڪو گهايل گهڙي ۾ اهل وطن هن خيال سان
موهه جي ڪوڙي ڪئي، خالي فقط جنجال سان
ڪوڙ آس لوڏو لڳي، محفوظ آهي مال سان
آهڪ شڪتيءَ سندي، آ جو اڏاٽو چال سان

جسم کي سرڪند جي- ڪاٽين ۽ پوري ساڙ جو!
اوهر جي جهنڊن سان منهنجي- لاش کي سينگار جو!

ملڪ جي محفل شمع تون، آهي پروانو فدا
هو شمع کان ڪين ٿو گهارڻ، گهڙي پل ڪو جدا
تاج ونرن جي شهادت جو ڪٿي ڦهريان ادا
لشڪر قاسمءَ ٿي چڙهي، آخر ڪربلان جي الوداع(ع)

لاش تي پمراج جي- گوڙهو ۽ هڪڙو ڳارجو!!!
اوهر جي جهنڊن سان منهنجي- لاش کي سينگار جو!!!

بلبدان جي ابلاشا

مسعود هائي مور مڙندو، ڪين پنهنجي باس کان،
بي وفا بلبل ۽ ٿيندي، گل ڏسي ڪو گيان کان،
دار، وارن جي وڙهن ٿا، ظالمي ظلمات کان،
ڏر توري بانهن ۾ بندوق، پالسي ڪاس کان؛

سورما سردار ٿا، هن موت کي ڀاسي چون،
ڪرت ۽ ڪاٽيا وڃن، گر، دار تي چاڙهيا وڃن.

رنگ ميندي نہ لائي، مور ڪهونڊ کان سواءِ
وار موتي ڪين جڙي، جهڳڪ جوڙ کان سواءِ
جيئن نہ رهندي نار اٽ سان، حال اونڌ کان سواءِ
ڀر بہ هرگز ڪين اڏبو، پرامن موڙ کان سواءِ؛

وير نر سنگرام جي - تا جهڳڪ ۾ ڏوڪي پون،
مرڪندي محبي وطن - ٿهہ ٿهہ ڪيو اڇلون ڏين -

ٻاه جا ڪورا ٻرن، جاڙون جبل آواز ڪن
عرش جي ڪنگرات، ڪيموڙ جون مٿن ڪورٽون ڪڍن
هو انهہ حسرت جي نگاهن ۾، ڪڏهن قابو ٿين
جون پنهنجي قوم جا، قربان ٿي ور ور ڏون؛

ڪوالدرن جا ڪارناما - ڪي اکيون کولي ڏسن
جي سپاڳا قوم جي - مردن ۾ تا جيون وجهن -

مون نہ ڏٺي حيرت ڏني، سنسار جي اس تخت لي
قوم ڪاڙ سر ڏنا، بلدان ٿي هر وقت لي
ٿي ڪئيو تن سر فروش سر هميشه دست لي
قوم جو قربان گاه جاري رکي سر بخت لي؛

ٻڙڪ ٻارن کي ڏسي - روندو نہ سي ٻولين تا،
قوم جي قربن ڪري - گهر ٻار سڀ رولن تا.

دل ڏکي ترقي اجايو گوڙ ۽ گھمسان ۾
خون ٽھڪايو شھيدن، جي اثر آ جان ۾
سر فروشن جان رلي، يمراج ٿيو خفقان ۾
جان جند جھرو جگر، اچلي امانت آن ۾؟
ھيءُ حيالي اي بقا، مارڻ ۽ مرڻ ۾ روا،
زندگاني جي ميدان ۾، آ خاصي دوا.

وطن دوست جي دل

منھنجي دل جو راز دان، وطن آھي خدا آھي
قسم آ پاڪ جو ھيءُ سر، مٿان ان جي فدا آھي
جيئين بالغ ٻڌي اڪثر، فقط اھڙي صدا آھي
وطن جي درد کان دل جو، جزو نا ڪو جدا آھي
وطن جي حاضري ۾ آ- سندم جند جان سڀ ساري
ڏسڻ آباد چاھيان ٿو- وطن جي خوب ڦلواري
گلو ڦاسيءَ اندر لٽڪي، سندم سيندو وڃھو ڦاڙي
ضدي ظالم جي ٽوپن جي، جوالي چال پل ماري
سھان سختيون دلاور ٿي، پليري دل وڏي ڌاري
کھن ڪالي مڏي آٽي نا اُڪ ڳوڙھو ڳلن ڳاري
شمع لي شوخ پروانو- جلي جيئن تو ٿئي خاڪي
ليئين آ جسم اندرانو- ۽ گھر جي خاڪ پڻ باقي

ٽون آهين شاهه مان تنهنجو، ٻيو آهيان نه ڀڪاري
حياتي پيار ۽ پيڙا، ڏنم لوڪ کي دنيا ساري
نمايان سو نه اڪيلو ڪي، وطن جو ٿي مان اڌڪاري
ڪرڻ آزاد چاهيان ٿو، مٺي ميوار پڪاري
اٿم آشا اوس توکي - ڀڳوان مددس بهادر ٿي
سوين يمراج کان سختيون سهي ويندس مان صابر ٿي

اوم جو جهنڊو و ڦڙڪائڻو

١- قوم جي ڪاڻ جيڻو - ۽ قوم لاءِ قربان ٿيو
قوم لاءِ سو ڪم ڪريو - جيئن قوم جو فرمان ٿيو
قوم جي ويدي مٿان - ٻلهار ۽ ٻلدان ٿيو
ماتا ڀارت جا ملي - هندو هندي اڳوان ٿيو ؛
قوم ڪاڻ جان ڪي - سوريءَ مٿان لڙڪائڻو
اوم جو جهنڊو وانهي - پرڪار اڄ ڦڙڪائڻو.

٢- پرتاپ ارجن ڀيم ڀڳوان. ملڪ ۾ جاوا جتي
ٿيا اماڻا اڄ گذاريو - اي سپاهيا ڇــو اٿي ؟
جيئن حقيقت جان آ - ظاهر ڏني ڌرمي مٿي
تيئن ٽوهن ڇرخي مٿان ٿي - ٽاڪي ونجو ڪٿي ؛
خود بخود ڦاسيءَ جو لڄو - زور سان سرڪائڻو
اوم جو جهنڊو وانهي - پرڪار اڄ ڦڙڪائڻو.

٣- شير شيواجيءَ جهڙو ٻيو - وڏو دُرگاداس آ
ٻه جڻي اڄ رام آهي - ڪاج اٿس سڀ راس آ
باغبان هن باغ جو - جڏهين دليند خاص آ
قوم لئه گهر جي جفا - جيسين جسم ۾ ساس آ؛

موت جي سامهون اچي - مڙهن مرڪ سان مرڪائجو
اوم جو جهنڊو الهي - ٻرڪار اڄ ڦڙڪائجو.

٤- شاهي شهيدن جي ٿوهالتي - ٿي مهرباني رهي
رخ ٿوهالجي ڪرشن جي - ٿي خوب پيشاني رهي
ٻر ٻه دل ۾ ڇو ٿوهالجي - هاءِ حيراني رهي
رام جڏهين قوم هنجو - خاص آجياني رهي؛

همٿ ڪڙيون زنجير ڇا؟ ڪلندي ڪلي ڏڙڪائجو
اوم جو جهنڊو الهي . ٻرڪار اڄ ڦڙڪائجو

٥- ظلم جا ڪارا قلعہ - مضبوط ٿي ڪيرائجو
دشمن ٿي ٻريم جا - ڇيڙا لڪين ڇيڙائجو
ويد جو ڏولڪو دليا ۾ - هر جڳهه ڦيرائجو
دشمني سان ڪين دل - ڪڏهن ٻه ڪا ڇيڙائجو

جوان ٿي اڳتي وڌو - **يمراج** لا ڪهيرائجو
اوم جو جهنڊو الهي - ٻرڪار اڄ ڦڙڪائجو

بيڪس مسافر

شمع تي ڪو رهيو ناهي، پتنگ هاڻي جلڻ وارو
چمن ۾ آ خزان آئي، نه ماتم آ ڪرڻ وارو
آهي باغن ۾ ويراني، پوڄار ناهي پوڄڻ وارو
اڪي نادان بلبل جو، هتي سڏڙو سڻڻ وارو
مسافر در بدر آهي- خدا را راهه ڳولي ٿو
دلين جو حال سڀ دلبر- ڇڙين وانگي هو کولي ٿو
نڪا ڪڪر ۾ بادل جي، عرش تي ڪا ٿيڻ واري
زماني ۾ زمين تي، نه آ بارش پوڻ واري
نڪي وڄ ڪا ڪري واڄٽ، وري آهي وڄڻ واري
اڪي راتين مٿان سورج، سندي تابش اچڻ واري؛
ڏهاڙو ڏينهن لهه آهي- مگر آئون راهه ۾ گهارج
جگر جي جوش کي دلبر- دبي نادان آئون مارج
دنيا جا باغ باغيچا، اڪي گل ڪي ڏسي سگهندين
ٽڙن ڏڙيون گلن واريون، نڪي ٻن سي ٻسي سگهندين
دنيا ۾ شور انساني، نه ان ۾ تون وسي سگهندين
جڏهن تون اوچ منزل تي، ڪري همت رسي سگهندين؛
اڏهن تنهنجا پڄڻ وارا- اوس ايندا اکيون ڦاڙي
آهي بهتر ادا بلڪل- عمر وچ ڏاڍ سان گهاري •

زمانا بي وفا لوڪي، اسان جي الودا (ع) آهي،
مگر بي درد ظالم جي اڳيان هڪڙي صدا آهي!
ٻلي رهه، شاد مانيءَ ۾، اسانجو ٻڪ خدا آهي
ڪيو لو بي وفائي سان، جسم سارو جدا آهي؛
رهين آباد شل جاني - اسانجي التجا آهي
زبان دل جگر ۾ اهڙي - رهي باقي مدعا آهي.
دلين ۾ داغ جي لهڻجا - دلاور سي سدا ڀندا سين
ڏکن جي لاءِ ڏوايو، ڪڏهن ڪهڪي نه ڏيندا سين
فقط درٻار خاوند ۾، الهيه جو داد گهرندا سين
الي ٻچ تو جي ٻخشايو، ڪٿي ٻخشي ڇڏيندا سين
هيئر ٻمراج ٻيڪس آ - مسافر ٿي رهڻ وارو
زماني زور ٻڌن کي - هميشه لاءِ ڇڏڻ وارو

راجپوت ويرن جي پرتگيا

صدق ڏاري ٻٽي صادق، سچو انجام پاڙيندس
دنيا جو سخت صدمو ٿئي، مگر دل ڪين هاريندس
غلاميءَ جو جگر ڦاڙي، ڪٽي ڏاري اُجاريندس
اَمر آزادگي وارو، حياتي آب پياريندس
ٻٽي بي خوف دل وارو - ڪٽيندس تلوار جون وارون
جنگي جوان جيان لڙندي - جسم ڦاڙين ڪن ڦاڙون

جڏهن آڪاش مان دشمن، ڪندو بوڇار گولين جي
زبان سان ڪين چوندس مان، نه ڪرڻ ڏ ڪار گولين جي
مٿان سينءَ سدا سهندس، اها للڪار گولين جي
پلي سر ڪسي پوري آڇلي، ستمگر جار گولين جي

سڄو سينو جهلي ساهون - پٺيرو ڪين مان ٿيندس،
هزارين جسم ۾ سوراخ - جوڻ وٺي ڪرڻ ڏيندس.

ٿري ۾ ٿي سر ڪٽڻ جيڪي، انهن ڪاتر اجل ڪهڙو؟
ڏهاڳڻ ناٿ بن ناري، انهيءَ ڪاتر ڪجل ڪهڙو؟
بهادر راجپوتن کان مٿي آهي سڀل ڪهڙو؟
سچائي بي ٻ پسائي ۾ آڇل آهي اٽل ڪهڙو؟

پوائي! سر نمائي ٿو - ڪريان اقرار آزادي
جيئڻ پل ڪين پائيندس - ڏسي ڀارت جي بربادي

ٽڪي تلوار جنهن ڏارون جسم ڏاري رکن سارو
پلي پالڻ ۽ برڇين جو مٿان ٿئي خوب وسڪارو
وڃهن پيڇات باهين ۾ ڪريان مان ڪين ڪو آرو
وطن آزاد ڪيءَ وارو لڳي دم دم ٽڪو (نعرو) نارو

خوشيءَ سان جان پيش ۾ - ڪندو **پيمراج** انڌرالو!
دنيا ۾ جنم پوءِ ڪان - مٿي ڪنهن جو آ فرمالو؟

پاڻ نذرانو

شمع تي شير پروانا - جسم جيڪري جلائن ٿا
نه سانگو زندگانيءَ جو - نڪي نادان ڇلائن ٿا
نه ڪنهن کي خاص قرباني - خدارا ڪا پڌائن ٿا
سڀن کي سرفروشيءَ جو - سبق سهڻو سيکائن ٿا؛

جڏهن جيتن جي جيوت ۾ - سبق اهڙو سکيل آهي!
تڏهن ڪمبخت ڇو سيدو - جگر تنهنجو لڪيل آهي؟

حرارت هوش جي هڪدم - اوس تو ۾ اچڻ گهرجي
پتنگ وانگي شمع سامهون - سدا توکي اچڻ گهرجي
جسم خاڪي فدا جاني - نه دل ۾ ڪو نچڻ گهرجي
قرب ۾ قوم جي ڪاليءَ - اڳهان اصلي ڪسڻ گهرجي

جڏهن تعليم ويدن جو - جوهر تو ۾ ڇپيل آهي،
قلب تنهنجو تڏهه ڇا ڪان - سچڻ ساءِ گهٽيل آهي؟

عزيزن کي ڪرين سانگي - خويشن کي ڪرين راضي
مگر پيالي شهادت لءِ - بهادر تو پٽين بازي
چڙهيا جي تخت قاسي تي - ڌرم جي ڪيمت جا سازي
انهن وانگي جواني جي - خوشيءَ مان کيل ڪا بازي؛

شهيدن لاءِ دروازو - سرڳ وارو پٽيل آهي
عطر عالي اميدن جو - سپا ڳا سد ڇٽيل آهي

حقيقت جي حڪايت جي - حقيقت عام ۾ آهي
شهادت شير سچا جي - وصيت عام ۾ آهي
د ٻانڌ جي دليري جي - نصيحت عام ۾ آهي
اسانجي راهه جي ظاهر - حڪمت عام ۾ آهي
عقل اقبال کان لنهجي - شڪل تنهنجي مثيل آهي،
دنيا جي داغ ۾ دلڙي - دلا! تنهنجي ڪٿيل آهي.
اٿي ڪر پاڻ اندرانو - ونڌي عالي انظر نهاري
اهو آ آتما ازلي - ا جهنڪي باهه ٿي ساڙي
جهان واٽي فدا آهي - بقا جي جوت کي ٻاري
بهادر ۾ پلارو ٿي - پلي ڀمراج دل ڏاري
ڌرم لي ديس وارن جو - هينئر حملو هليل آهي،
اٿي ڪر پاڻ اندرانو - شهيدي در کليل آهي.

خون جون نهرون

شهيدن جي غفلتن ۾ گهوڙا وارا اسين آهيون!
بهادر ٻي ٻ پا پڄي - لڙڻ وارا اسين آهيون!
ا توبن کان ا گولين کان - مڙڻ وارا اسين آهيون!
ا خنجر کان ا شمشير کان - ڊرڻ وارا اسين آهيون؛
زمين لي خون جون نهرون - هلڻون آهن پڻ وارا
اسانجي قوم جا ڪواڻر - ڪنا آهن ڪرڻ وارا

پلي شمشير تيز ن سان، اسان کي آزمائي کو
پلي کو ٻاهه جي ٻيڀات ۾ - جهنڊڙي جلائي کو
پلي تلوار توبن سان سڄو - جيو ۾ مٽائي کو
نڪي تلوار جون او کون - کري ور ور وهائي کو

ڪڏي ڪائي اگر گهاٽي - الڊر جي ليل پيڙهائو!
زبان خاموش ٿي رهندي - پلي چرخيءَ تي چاڙهائو.

اسين شيرن جي ڇاتيءَ اي - چڙهي چائي ڪهڻ وارا!
اسين مستان هاٿين جي سهڻن کي ٻڪ گهٽڻ وارا!
اسين چيتن ٻلائن تي - بهادر ٿي اڇڻ وارا!
مصيبت ۾ غنيمت ۾ - کلڻ وارا اُٿڻ وارا!

بهادر پير ڪسان پڇجن - اسا موتي مور سي آيا!
اسان آڪاش ۾ هن ڪان - اڳي هاٿي جي اُچلايا!

مگر شادان ماڻهو ٿا - غلاميءَ جو هٽن طعنو
چون ٿا چو جوان جي مٿان آهي بدبختاو
ڏامر اُن دم اُتي روئي - ٻچا آهي هي فرمانو
ڪٿان هن قوت جو آندو - اوهان هندو هي مٽخانو!

ڦٽي ڦڙي چڙيا چيري - اياڳيءَ قوت اچ آئيا!
ٻرن ٻمراج جي دل تي - جگر سيني مٿان ٿاليا!

راجپوتي شان

والدا وڪ جا جڏهن جوڙي اسان تي آزمائيندا
جسم ڏاري بدن ڦاري ڪلون ڪوهن سان لاهيندا
خوشيءَ ۾ پور ٿا پائي بدن پنهنجو وڃائيندا
جسم هي ٿي بقا پنهنجو جيان چوڏن چلا تيندا

دنيا ۾ راجپوتن جي دليري آهه دل واري،
هنن ڀارت جي پيڙا ۾ ڏني آ جان جند ساري.

ٽيڻ بارود جا گولا پئي آڪاش مان جاري
مگر هو موت سان ڪن ٿا جنگي جوڌا لکي لياري
نه ساٿڪو ڪن عزيزن جو انڪا پنهنجي وڻن پياري
وطن آزادگي جي باهه دل ۾ آهه چوڌاري

رڳن جي تار ۾ آواز آ آزادگي وارو،
دنيا دولت ڪندا اگرو هنن کي ديس آ پيارو.

هنن جي دل ۾ غيرت آ هنن جي دل ۾ قرباني
هنن جو شان آ عالي هنن جو ڪير آ ثاني؟
ٽپي پيڙهت باهين ۾ ٿيا جي ايش نڌواني
مثان قاسيءَ سندي چڙهندي بڪي ان جي ٿي پيشاني،

دنيا جي هر ذري ڪان ٿي هنجهي بس جدائي ٿي
وطن آزاد ڀارت لاءِ شهيدن جي فدائي ٿي

تنهنجا اهڙيگر هنڌن وارا هنن هڪدم ڏنا مردن
سهيليون سيلوانيون سي ڪيو پارت جي ڇا ڏيون؟
ٽيا ڏيئي اچي اڳريون اندر ٿيون باهه ۾ مشڪن
ته مَن ۾ آهه مايوسي نڪو - دل مان ڪڍهن ڪڙڪن؛

اچي پرمراج گهر پارت رشين جي هو سپوتن جو،
نظارو آهه اڄ غائب عجب ڇو راجپوتن جو؟

شهيدن هي غفا

هن اللهيءَ ۾ سمهڻ وارا اٿي بيدار ٿي
قوم جي ٿي پاڪ قدمن جو سچو ڪمدار ٿي
۽ پاليگن ۾ ويسائن ۾، اسين تون بيمار ٿي
ڪالرا سوري بخارن ۾ نه مر لاچار ٿي؛

پاڪ پروانو بڻي تون قوم تي قربان ٿي
قوم جو شيدا سڏائي قوم کان بلدان ٿي

ڇو ڳرين ڇا له ڳرين - تنهنجو ڪٽي آهي مڪان
ڌوڙ ۾ آخر ڌري - ويهڊين ادا سارو جهان
لال لاکيڻا لڏي ويا - ڪونه ڪو تنهنجو نشان
خاڪ جا انسان تنهنجو خاڪ ۾ آهي امان؛

اي عزيزان وطن لا زندگي برباد ڪر
ملڪ جو مجنون بڻي تون باغ هندي شاد ڪر

ماٽ پڻ يسا پاڻ پنهنجو سمجهه نسا اولاد تون
ماتم ڪندا مهنا پڻ ٿي آخر ۾ هولڏين ياد تون
سوز جو سرندو وڃائي ڪر شهيدن ياد تون
اي فرشتا! آسماني هئين اڃا ٿي برباد تون
قرب سان پمراج هي جهنڊو کڻي پرواز ڪر،
تون شهيدن جي غفائن ۾ گهڙي آواز ڪر.

رشين جي راهه ۾

اڄ منهنجي! مان مسٽڪ تي سچو ٿي سر اوائيندس
ڪري جند جان انڌرالو - سچائر ٿي سڏائيندس
عزيزن پالڻون سانگا - حفاظت سان هٽائيندس
دنيا ۾ دل جي دفتر لي - فقط توکي وسائيندس؛
ڪري پڳڙي پتاشڪني - ڪندس توجان سان پيرو
بچائيندس مرط تائين - اڄ! منهنجو صرف پيرو.
اگر تولي اسري ايندي - مصيبت ڪاڻ انساني
تڏهن هن بي بقا سر جي - ڪندس يڪبار قرباني
ٿيان مجنون پلي اهڙو - خلق ۾ خوب خفقاني
فقط شيوا ڪريان منهنجي - فرض جو آهه لاثاني؛
ڪري ڪفني رلان دردر - وٺان مولي وڃائيندو
رشين جي راهه ۾ پيرو - وڃان اڳتي وڌائيندو.

ڀلي ڀالن تين وارون - ڀلي خنجر هلائي ڪو
ڀلي تلوار ايزن سان - سسي ساٽي اڏائي ڪو
ڀلي برسات گولين جي - مٿان سيني وسائي ڪو
ڀلي هاٿين جي ڀيرن ۾ - چٿائي ۽ چپائي ڪو ؛

صبر سان سور ۽ سختيون - سدا سر تي سهائيندو،
ڪري سڀ لوڪ لکن کي - رهان مستڪ نمائيندو .

هماليه جي ڀاڙن تان ڀلي مون کي ڪيرائي
سمنڊ جي سخت لهرن ۾ - ڀلي ڪو لعل لوڙهائي
مٿر ڪن ۽ هٿوڙن سان - ڀلي سر کي ڪو ٽوڙائي
ڪهاڙن سان ڪري ٽڪرا - وڍي وانگر ڪو ڦوڙائي ؛

محبت کي ڪريان آدر - نفرت مول نا ڌاري
سچائي کي چڱو سمجهان - ڪچائي کان ٻري گهاري

ڀتا ٻالڪ ڏيا وارا ڏيا اهڙي وسائيندا
ڀور مان تاج شڪتي ۽ اپيتا جو ٻي ڪائيندا
چڱو ۾ جوش جي يمراج جي اڳي ڏڪائيندا
شمع جي لاءِ پروانو بهادر ٿي ٻٽائيندا ؛

سچي سنسار کي آريه - ٻٽايان شاهه شرڌالو،
وري سنسار ساگر ۾ - ڌرم ويڙهڪ نئي چالو .

آزاديءَ جي مرلي

وطن جي لاءِ پيالا زهر جا پُر پُر پيئڻ وارا
مٿان ڦاسيءَ جي لٽڪي لي کلڻ وارا ٽڙڻ وارا
ڪٿي ڀارت جا ديوانا ڪٿي پاڳل ٽيڪڻ وارا
ڪٿي آن ڪرت جا ڪوڏيا! سري سوڙو ڏيڻ وارا؛

جڏهن مظلوم ماتا جي مٿان تلوار ڇوڏاري،
غضب افسوس ان ناٽي - توهان کي ننڊ ٿي پياري!

شمع تي ناز سان اوري - ڪيو جن پاڻ پروانو
انهن جي آريه ڀوميءَ تي - پٺاڻن تو بد ڀڃائو
اهو دستور آهي - دائما نادان ديوانو!
ڪري ناشاد تو برباد - ڀارت نانءَ نيشانو؛

ڏسائن ٿو ڏسي چڱو ڪو - اڳوڻو شان شاهاڻو!
اڪل سهڻو ۽ سپتا - ديانند رام ساماڻو!

چڪرورتي ڪيو جن راج هو ڇوڏار دنيا ۾!
انهن جي شان شوڪت ٿي - وسي گهڻڪار دنيا ۾!
ادب اخلاق همت جي ڏسي هيٺار دنيا ۾!
اکيون پوري اُتي اندر - پسي الله ڪار دنيا ۾؛

جڏهن آزاديءَ جي موهه سان مرلي وڄائيندين،
دلاور! ديش ۾ تڏهن مٿا! سون مان پائيندين!

زمين ٿيندي ۽ زر ٿيندي - دنيا هي آهه افسانو
مگر انسان دنيا ۾ ڪجهه شڪتيءَ جو ٺڪاڻو
اهي شڪتي اڳي پنهنجو ڪري ڇڏ پاڻ نذرانو
مري ويندي مرڻ ٿيندو - اهو افضل آ مردانو ؛
اٿي ڌرمراج سوريءَ جي مٿان سر کي سٽڻ وارا
وٺائن ۾، ٻليڪن ۾ لسه مر ٿون اي مرڻ وارا!

مرڪندي ڦاسيءَ چڙهڻ

ڪاٿ ڪسولا ٽڙيج پيالا ٿيو ۽ لوڏون اچن ،
سرفروشيءَ جي گذاريان زندگي اي آسمان ۔
۱- حلق تي هائي چڙهي ڪن چاهه مان ڇهڙون ٻلي ،
شهر جي ساهوڻ ٿيان ٿي شهر ۽ پوڏو ٻلي ،
فڪر ڇا آهي ٿي وڃان جي هن دنيا مان بي نشان ۔
۲- مرڪندي مهمان ٿيندس ڪال ٿيندو ڪال تي ،
ڏڪر ڇا آهي زندگي زنده اگر پامال ٿي ،
آ گداگر جي هٿن ، صادق سچائيءَ جو ڪمان ۔
۳- جوش جي جذبي ۾ پرجي جالرو جلاد ٿي ،
بلبلن ڪي آشيانن مان ڪڍي صياد ٿي ،
پرنٽي پٽرو ڏرپندو، ڪيئن رشين جو پاسبان ؟

٤- ماس جي لوٿن مان ور ور ابر اڀرا ٿي وهي،
۽ سنڌس نوري نظر وڃڙو غلاميءَ کي سهي!!
شير جي ٻارن ۾ آگي، ڪير ڪيڏو جو گمان؟

٥- زندگي زنده دلي، ٿــا اڏهن ثابت ڇون،
مرڪندي ۽ لڙڪ ڳاڙهندي ا، ڦاسيءَ تي چڙهن!
شمس چاهي چنڊ تارا ڪن اُنهن جي آجيان.

٦- دل جــي مندر ۾ لمدا، ۽ هميشه ثابت ٿيا،
۽ شهادت جي مٺي ميوي سندي لڪراس ٿيا،
ٻيمراج کي گهر جي ٿو باقي ڪر دنيا جو آستان.

شهيدن جي خواهش

تـوهين تير تـوبـن پـلـــي آزمــايـو،
اســين جان تن لاءِ حــاضــر ڪنداسين.
گلي ۾ پــوي گــر شهيدن جــي ڦاسي،
ڇهي چاهه مــان تنهنکي ٻاڪر ڪنداسين.

١- هيءَ حورن جي حرمت صدين کان ٻڌ اسين،
۽ لــذت جهان جــي بـہ چاچي ڏٺيسون؛
نـہ ليڪيءَ جي پائي اتهن مان ونيسون،
وطــن کــي ادا! هــاڻ نـاڪر ڪنداسين.

٢- لمعا لکي تيز تن کي تلواري ،
وڃان شال وطن شهيدن جي پاڙي ؛
سڪي شهر آهن جنهن اڄ هزاري ،
وڃي ٻاجھ کي ان جو چاڪر ڪنداسين.

٣- وطن ۾ غلاميءَ جو گهاٽو هلي ٿو ،
ٻ سنسار سارو اسان کي کلي ٿو ؛
وطن ڪاڄ مرڪي ، ڪوئي ٻلي ٿو ،
ته اهڙن مڙن جو ڪو آدر ڪنداسين.

٤- اباڻي اپڻائي جوانيءَ ۾ آندو ،
ڏسون حال تنهنجو ڏکايل ڇو ماندو ؛
جگر جان ڏيئي ڪري روح واندو ،
شڪر ۾ رهي ٻاجھ شاڪر ڪنداسين.

٥- اي ٻيمراج سوريءَ کي ڪر تون سلامي ،
"واڌسا" کي ڏاري آڏائي غلامي ؛
ڪندو سوپ ساري اڀرآڪار سوامي ،
بس آخر ۾ جهڪي ان قادر ڪنداسين.

امر جيون

شمع ڪان جو توين دلبر - جون اوکي ٿا پروانو
حياتي بي بقا آهي - کلي ڪر خاص الله وارو.

١- ستمگر! سرفروشيءَ جي - هميشه جيت آ جڳ ۾

دنيا جي دور لالچ ۾ - اچايو ٿي نه مستانو.

٢- ڪسن جي قوم جي ڪالر - نه سانگو جان جو ڌاري

اوس آباد ٿـي ٿيندا - رشين جـو آهه فرمانو.

٣- متان تو مدد وڃي متجي - انهيءَ لاءِ ترت تياري ڪر

مرڻ کان لاش کي پنهنجي - ڪري ڇڏ تون، نه بيگانو.

٤- بهادر بي ڊپو آهين - رشين جي راهه ۾ رانجها!

مري سنگرام ڌرميءَ ۾ - بتائج پاڻ مردانو.

٥- دنيا دولت محل ماڙيون - جگر ۽ جان جا ٽڪرا

دنيا جو ڪارخانو آ - مثل خوابن جي افسانو.

٦- امر جيون جـي آشا ۾ - ارپائي ٿي گهر جي

کهي يمراج وڃ اوڏي - جتي دل جو آ ٺڪانو.

سرفدائي جو سبق

ٽوپ تي ڪر ناز نا - نادان کي بيدار ٿي!

تون اها گولي ٻلي - باروت کي ٻر تيار ٿي!

١- مان نه مڙندس ڪم هٿندس - هوش ڪر باهوش ٿي!

قوم جو ۽ ڌرم جو - شل مان رهان ڪردار ٿي!

٢- آسماني ڪتس ڪـولا - بادلن وانگر وساءِ!

شونق مان صياد جو - ظالم ٻلي ڪمدار ٿي!

٣- ڪوهيارن سرفروشيءَ - ڪان ڪنهن جي ڇا مجال؟
ٻاهه ٿي بندوق ٿي - ڀالا ٿي تلوار ٿي!
٤- قوم جي قدمن مٿان - هيءَ جان سر آهي فدا!
قوم جي صدقي وڃي - بربادِ پل گهر ٻار ٿي!
٥- آ شهادت جو وتو مون - جان اي چوغو جدا هن!
سر پيالو ٿو پيان - شل ڪرس ءَ تڪرار ٿي!
٦- جنگ جو بوڙو وشي - جن جو دنيا ۾ وهما!
ڇڏ اُٿي سستي اڙي - معذور لاچار ٿي!
٧- آگ ۽ پاڻي هوا - منهنجي مدد ۾ سڀ اچن!
مان اُنهن سڀني کي ڏيندس منهن سچو سالار ٿي!
٨- سيني جگر ۽ جان جيءَ ۾ - ياد آ **يمراج** کي!
سر فدائي جو سبق - اي بي خبر هوشيار ٿي!!

قاسيءَ تي سواري

شهادت جو درجو مٿا ماڻ سون،
مگر هوش ڌاري خبردار ٿي.
ڏنگي واٽ ڏوڪيءَ سکي سمجهه لان،
اچن سل نظر ٿا، مگر خار ٿي.
١- عزازت امانٽي آهيا سمند ۾
مٿن ماڻن ڪان ڇڄي ڌار ٿي!

ڀلي ٻاڻ پنهنجو ٻوڙ، ٻار ڪان
ڏٺيءَ کي رڳو چڱو لڪڻدار ٿي.

٢- جڪر جان ٻچڙا روئن رڙ ۾
وڃي پينگهه ٻرباد کهر ٻار ٿي،
زماني ۾ ظاهر ٿئي زلزلو
ان انسان ڪوئي مددگار ٿي.

٣- ليڪن لعنتن جا کي لوڏي چنا،
اچي دوست ٿهنجو ڪو ٿلوار ٿي.
ٽڪڙ کي آڙي ۽ ڏري ڏيو حالي،
وڌائي ٿون سيڌو ترس ٿيار ٿي.

٤- وسائن ٿا ٻاٽي جنهن هاڻ ٻادل
سڄڻ جو سچو ساهه سينگار ٿي،
ليڪن ٿوءِ پرواهي اگهن آڪ، جا
مٿان عرش ڪرائدا جڪر ڦاڙ ٿي.

٥- ڪڙي ڪڙڪ ۾ او ڪندا خوب ڦابو،
جيئن تو وڃي جان لاچار ٿي.
مگر ڪول ڇائي ڪهڙي هاڻ سينو
اڳيان ڦاٿلن جي ڦربدار ٿي.

٦- قوم جي قرباني پسند اڳ ڪئي
مٿان ان جي جاني جلي جاڙ ٿي،
قوم ڪان مٿي ڇا دنيا ڪئي ڪندا،
دنيا ڪان سگهو وچ توسن بيزار ٿي.
٧- اڄ ڪر آس پيراج دل ۾ وري،
وڃي نڪتي ڦاسي مٿان سوار ٿي.
جيئن گهوٽ تو ڪنوار جي گهر گهڙي؛
تيئن تون پڻ طالب طلبدار ٿي.

راڄپوتڻ جو سنيهو

تون مٺا شير جوان - سرکي ڪٽائي وڃ هليو!
ظالمن جي ظلم کي - جلدي چٽائي وڃ هليو!
١- مون نپائي ناز مان - توکي پورڪ آهي ڪيو
عيوض انهي جو جنگ ۾ - پيارا پچائي وڃ هليو!
٢- ڪال ڪر غفلت هئي - ٿيءُ تيار ڪالڙ قوم جي
قوم جي قدمن مٿان - سيئو وڃائي وڃ هليو!
٣- هر راڄپوتڻ استري - ان لاءِ پٽ پيدا ڪري
ڪوڙ مان ڪوبا ڪڍي - ڪنڌ ڙو ڪپائي وڃ هليو!
٤- وار جڻن ۽ شير جڻن - ويا ناڻ لنگ پنهنجو ڇڏي
ان جيان پيارا پسر - نالو وڃائي وڃ هليو!

٥- پريم ارجن ولـو نيڙا - قوم جس ڇانيو جنهن
ايڪ نالو ايڪو ڪر - هڪڙو هلائي وڃ هلمو!
٦- ٿو اندر لوڪي ڪري - پيمراج آسون لکين
پياس ٿم دل ۾ اها - هڪڙو اجهائي وڃ هليو!

امر آتما

عجب آڪاش منڊل ۾ - وڏي اڄ انتظاري آ،
پڌرو ٿو ٿار ڇا ٿاري - اڄ جوانن کي قراري آ.
١- آتما آزاد کي ڪاٽر - ڪفن سر سان ڪٽي سوگهو،
سيڙهي سالڪا ڇڏيا ساٿين - اڄ پتني پڳ پياري آ.
٢- لهو ۾ لعل لاهولي - هلن ٿا وار پارس جا،
شهيدي اڄ پهرڄ لاه - لکي ان ۾ لياري آ.
٣- پهل جن پرڪري پيتي - ڪٽي ڏولي ڏکن واري،
سچن پروانن پتنگن کي - شمع جي پياس ڀاري آ.
٤- جگر ۾ جوش جا جذبا - اٿن ٿا دوبدو هاڪي،
اٿن جي لاءِ اڄ پارو - پياڪ راس ڪاري آ.
٥- امر آهي اجر آهي - مداح آتما سڀ جي،
پلا پيمراج پُڇا جو؟ جڏهن هي خيال جاري آ.

ملڪ جي ڪاڻ

ٿلهه - امر لن جي رهي آشا - مرڻ جي ملڪ جي ڪاڻ ،
جهنڊي لن جو پلو آهي - جيئڻ جي ملڪ جي ڪاڻ .

١- غلاميءَ جي گذاري ڪان - ندا ڪر تون جسم سارو ،
اٿل ايمان آ ان جو - اڻون جي، ملڪ جي ڪاڻ .

٢- قبولي آهه قرباني - جوانن جن جدائي جي ،
اهي آيا ٻلي چاڙا - چمن جي ملڪ جي ڪاڻ .

٣- چڙهي چاليءَ تي چيڙون جا - ٻلي واٽ ڪري ظالم ،
مبارڪ هن اهي گوليون - لڳن جي ملڪ جي ڪاڻ .
٤- فرشتا ملڪ جا ان تي - گلن جي خوب ڪن ورشا ،
مرڻ ويلي ٻه قاسيءَ کي - چمن جي ملڪ جي ڪاڻ .
٥- جلن ٿا جوان جي جنگي - لمبا تا رکي باقي ،
وڃي **يمراج** منزل کي - ملن جي ملڪ جي ڪاڻ .

ڀڳوان ڪرشن جي بنسري

امر آهين! ٻ چمن چڙ ٿو ا، مرنداين تون ا، مارينداين ،
رڳو جنگ ۾ جنگي پوڙا فرض پنهنجو تون پاڙينداين ،
اگر هن وال گيدي ٿي همت ۽ هوش هارينداين ،
حياتي جسا دکيا دمڙا گذاري وڃو وارينداين .

هٿي هيٺو ا بڻ بزدل! لڙائي ڪر لڙائي ڪر!
ڇڏي ڇاليون هٿيارن جون، چڙهائي ڪر چڙهائي ڪر!

ڏسي ڏاڏا ٻسي چاچا، ٻڪين ٿو ٻاڻ مردانو!
ڇوين ٿو مان شمع لي، ڪين ٿيندس هاڻ پروانو!
دنيا ۾ ناهه ڪنهن جو ڪو، رڳو آهي هيءَ افسانو!
فرض پالي ڌرم لي ڪر اٿي جند جان نذرانو!

لڙائي ۾ لڙي ماري، سگهائي سان صفائي ڪر!
ڌرم جي جنگ مان موڙا، حياتي نا هٽائي ڪر!

نه جنهن کي باهه ساڙي ٿي، نه پوڙي ٿو ڪڏهن پاڻي،
روحاني راز جو ور ور ذڪر هر هر هتي آڻي،
ڏسڻ ۾ ٿو اچين گيالي، مگر پاڻي هتي ڇاڻي،
نه پنهنجي شان ۾ ڪوڙي، رجهي ڇڏ ار جدا! گهاڻي.

رڳو هن پڳمن پوءِ ئي لي، پلا رو ٿي پلائي ڪر!
نڪي نامرد ٿي بزدل، اها چنتا اجائي ڪر!

جڏهن نامرد جو لڳو، لقب ارجن اڳيان آيو!
ڪڏهن ڀڳوان جي چرڻ اڳيان، هن پاڻ ڪرايو!
ٿڙو آ موهه، موڙن سارو، پڇڙايو لائق فرمايو!
هڻي هيمراج کي آڳيا، هجي سا ترس اڪلايو!

جڏهن گالب ٿو ڏ اش ڏاري ، مڙي ميدان ۾ آئو!
ڏ اي آسمس ٿو ڀڳوان! اڄ ٻالڪ ۽، وجهه ڳائو!

قيدي!

ٻرانئو ٻري ڪل جيئن ٽار ۾ - ڦرانئو ڦري مال جيئن ٽار ۾
لڇانئو اڇي جيئن مڇي جار ۾ - ڪڇان ڪين قيدين جيان ڪار ۾؛
دنيا ۾ ا حاڪم - مگر آن حقير
مولڪي ڪر آون - دربان ٻهڪجو فقير!
جتي لون ورائين الي مان وران ، جتي تون لڙائين اتي مان لڙان
جتي لون سڙائين اتي مان سڙان ، جتي تون وسائين الي مان وسان؛
لون جيلر مان قيدي آهيان قيد ۾
ا موڪل مولڪي جو ٻوان پيد ۾.
گلن ڪان ا بلبل پاسو ڪري- شمع ڪان پتنگ اا ڪڏهن ٿئي ٻري
ليڪي لاٽ شاهي اٿي ٻيو ڦري- ڇڏي سرت سالڪو جيتو گهڙي؛
وڃي جلد جالي ٿو راهه عدم
جتي شاعرن جو ٿئي بند قلم.
امااسماعلي جان آ غرض سان- ڪريان عمر پوري صرف فرض سان
ڪنڌس ولداا ماحب مان عرض سان- مٺي بول واري چڱي طرز سان؛
اهو عرض ڪافي آ فرياد ۾
اها لاٽ آ جان ناشاد ۾.

سزا قيد جي جهڙي جان واري - سا **يمراج** آهي سزا شان واري
اچي روح کي خوب راحت پياري وطن جي آه! الفت اندر جنهن اٿاري

اهو فرض پالڻ مان فرزند جو
ٿئي قيدي دنيا ۾ دلبند جو!

رشي ديانند

آهه آزاديءَ شمع جو پاڻ پروانو رشي
ويد جي پرچار لئي آ خاص ديوانو رشي!
ملڪ جي ڪاڻ ۽ ڌاري خيال پنهنجي جان جو
آهه رکيو اُن سنڌي عالي بشر ايمان جو!
خلق جي شيوا ڪرڻ هڪ لازمي هن فرض هو
ڪين جهڳڙن ۽ فسادن سان ادا ڪو غرض هو!
پريم جو امرت پيارڻ - خاص اُنجو مرڪ هو
ڪوليءَ مالڪ ۽ جنهن ۾ - ڦير هو نا فرق هو!
هن غلاميءَ جي زنجيرن مان ڪيو آزاد ٿي
۽ بچايو هند ڪسي جي ٿي ويا برباد ٿي.
هند جا سنتان هندي، هوش ڪر هوشيار ٿي
گهر مٿان پنهنجي ادا اوڻ پاڻ پهريدار ٿي.
ڌرم لئي **يمراج** جن زوريءَ اچايو هو ڪلنڪ
جنهن هٽايو ٿي اچي سو آ ديانند نشڪلنڪ.

سو ڏياريءَ جي ڏاڙهي تي رواو ويو هليو
بلبلن جي باغ جو جڳن آشيانو ويو هليو.

پـــريـــتـــم

ساجن ساهه سڪي اڄ سارو - ايڏن ۾ بڻ آهه اندارو
جيون جو نا هاڻ سهارو - سمجھ سجهي ٿو ڪونه ڪنارو

پرديسي وچ درس ڏيکاري
واٽ ڏسهان ٿـي ناٿ نهاري!

بادل گرجن ڪن گهڪاري - آوو پيٽا! مان بس هاري
واچٽ خوب ڪنوڻ چوڌاري - دنيا ۾ ٿي بات اندهاري.

پرديسي وچ درس ڏيکاري
واٽ ڏسهان ٿـي ناٿ نهاري!

اکين ۾ اڄ مور ان پانيان - جل جي ڌارا پل پل واهيان
لنهنجي ڪالر فال وجهايان - آئو پيٽا! مان لنهنجي آهيان.

پرديسي وچ درس ڏيکاري
واٽ ڏسهان ٿي ناٿ نهاري!

گهور ۾ گهور لڙ گهاٽ بڻائي - ايڏن جو سب چڱن وڃائي
جان جدائي ناٿ جلائي - لو ان ڪوله وسهلو آهي!

پرديسي وچ درس ڏيکاري
واٽ ڏسهان ٿي ناٿ نهاري.

پرديسي! مان بہ پرديسڻ - اٿي ڀڄا نا ناتا ٽوڙي ڪهڻ
جوڳڻ بنگال جي مان وڃڻ - ڇاڻ وڃي پرلوڪ ور ديسڻ.

پرديسي وڃ ديس ڏيکاري
رات ڏينهان ٿي آس تهاري!

ڳالهه سڀ پيهراجم سڄڻ جي - پرديسي ڪر ڪيئن چالڻ جي
پريتم ناهي پرديس پلڻ جي - اٿس سمي آ آش ملڻ جي.

پرديسي وڃ ديس ڏيکاري
رات ڏينهان ٿي آس تهاري!

مظلوم

زبان کي اسان موڪل ڪڇڻ جي ملي ٿي
جگر کي اسان موڪل اڇڻ جي ملي ٿي
اکين کي اسان موڪل وهڻ جي ملي ٿي
اجازت اسان دل کي جلڻ جي ملي ٿي

موٽکي هاءِ جلاد ماري ڇڏيو آ
موٽکي هاءِ صياد ساڙي ڇڏيو آ.

جگر ڪول ناداني حال آهي - مصيبت جو ظلمي مٿس جال آهي
ليڪوڙان لاءِ ڪئي ڪال آهي - صرف اوچ ۽ پوچ جو چال آهي؛

اڇڻ اي ته ظالم ستائي رهيو آ
ٻڪيون تيز شيخون لڳائي رهيو آ.

مصيبت جو ڪارو ڪڪر ڪير ڪيري
اڪي توب گولين جو ڇيرو ڪو ڇيري
اسان گهاٽي ۾ ڪوٽي جسم هاڻ ڦيري.
اڪي آگ ظالم مونکي هاڻ گهيري.
نه ماري ٿو ظالم اڪي پياس ڪاٽي
وڃو دربدر تو ڪري پيو رلائي.
هميشه اسون اسان "پهراج" فرياد ڪر
ڏري حال ڏيرج ڏٿي ياد ڪر
صبر سان ٿي ظالم ٿي برباد ڪر - اثر آهه ۾ اهڙو ايجاد ڪر.
اٿي آهه مظلوم جي عرش تي
وڃي ظلم برباد ٿي فرش تي.

ڏنش ڏاري

اسين غمگين پارت ۾ ڏنش ڏاري گذاريون ٿا
مصيبت بيڪسيء اندر فقط لوڪي سڌاريون ٿا
اماڻا نيڻ نيرن ۾ پرايل آهن نهاريون ٿا
ڪري داڀون سرد آهون پٽا هاٿي پڪاريون ٿا
محب منتار پارت جا - دنيا جي تخت جا والي
وطن ڏي موت ڪاڻ جلدي - دکي پارت جا رکوالي -
چمن وتران پارت جو هميشه شمشان ٿيو آهي

هتي اڄ بدنصيبي جو ڪو طوفان ٿيو آهي
غلاميءَ جي گهٽائن جو وڏو گهمسان ٿيو آهي
پيالو ڀرو غمن وارو اچي ارمان ٿيو آهي
مدايون ڊيپ مالا ڪي - ڪٿي روشن ڏيئا آهن؟
ڀڪن جي ڀاهه ۾ ڪيٿي - ڪروڙين جوان پيا آهن.

هتي راوڻ نه هڪ آهي مگر آهن سوين سائين؟
سزا تن کي اچي هاڻي هتي نا ڇو ڏيڻ چاهين؟
سداچاري سکن وارو اچا ڇو واڳ نا ڳائين؟
آهن جي مٺش ويچاري الهڪي ڇو اٿو ڊاهين؟
هيٺيون اخلاق ڀارت ۾ - ڀڄل ڀڳوان ڪو ناهي.
سداچاري سعدر جيوت - سندو ايشان ڪو ناهي.

هتي مالا پنا آگيا مڃي اهڙو نه ڪو دلبر
هتي ڪو ڀاءُ لاثاني نه آهي آ مگر بدتر
هتي جهيڙن فسادن سان ڀريل آهي سمورو گهر
وراڻي واڳ ڀارت ڏي ٿالش ڌاري وري آون ور.
ڏکي غمگين ڀارت ۾ - فتح جا ڪي لڳن نعرا
ٿين ڀمراڄ سڀ ڀاسي - ڏکن وارا ڏکيا ڏهارا.

مادر وطن

دکي دل جي ٻڌارن جي، اِها آهي انتها ڪالي
ڇيڙي ويو پيان بادل ۾، مٿي آ گهور اونداهي
اکين مان نير جا جن جي، وهن ڀيمراج ليسارا
دکي مادر وطن آهي، ڏسين ڇالو ڏسڻ وارا؟

ڏهاڳڻ جي جيوت

ڏهاڳڻ جي ڏهاري ڪي، اِها تهندي روشنائي آ
سورج چنڊ ۾ اونداهه، تنهنجي لاءِ ڇانئي آ
جگر جو خون ايٽن مان، نماڻي حال سان هاري
حيالي ياد ۾ ڀيمراج سداهه گهوٽ جي گهاري.

اوم جا جهنڊا جهلن

تا ڇون جي تون مران، توکي وجهن کهڙو ڪفن؟
مون انهي جي لاءِ واريو، زندگيءَ ۾ هي سخن؛
خاص کاڌيءَ جو ڪفن، کهرو ٿلهو ڳاڙهو هجي
جنهن مٿان ڀيمراج رنگي، اوم جا جهنڊا جهلن.

قومي ڪفن

مون گذاري عمر ساري، ياد ۾ مادر وطن،
ان ڪري ڀيمراج ڪتي، پوانجو قومي ڪفن؛

اي عزيزان وطن، ڏاڍو ئــ، ڏارين جــو هجي!
دل جـي ٽارن مان اهي، يمراج ڏاڏون اچن.

قــرباني

شهادت جــو ملي درجو دنيا ۾ پـاڪ وارن کي
جيئن ســورج جمان تابش نہ آهي تاب تارن کي،
گهڙي غوطو لڳائن ـتي، آهـي جن ۾ ڪا قرباني
ڪرڻ گهرجي هٿي پاسو - خودي وارن مڪارن کي.

قرباني جو پلڪ

ڏکي آهي ئــ آ سولي - وطن جي لاء قرباني
بکن ۾ گهارڻي آهـي - اهڙن سان خوب زندگاني
مـري آ خاڪ ۾ ملڻو - اهائن جيئن ابـالو تـي
آهي شمشان ۾ تن جـي - ادا يمراج مهماني.

ڏيئي جي جوت

ڏيئي ۾ ڏس ادا ڪهڙو - نہ آهي قرب قرباني
جلي ٿو خود ٻھود پلجي - ڏئي ٿو جوت لاثاني؛
شمع لي پاڪ پروانو - جڏهن جيء کي جلائي ٿو،
ٻڻي هو خاڪ هڪ واري - ڏسي ٿو جوت اوراني.

ڦاسيءَ جو تختو

نوجوان ڦاسيءَ چڙهن - انهن کان اڳي تختو چمن
جان کي ويندو ڏسي هو - نا رُئن گڏ گڏ ٿين ؟
منزل مقصود کي سي - ڪئن اسر پيو دلبر پسن
جان کي پيمراج جي ٿا - راحت ڏيهن گهوريو گهمن .

سر جو سانگو

آهه جو جُن ديش شيوڪ - ديس جي فرمان ۾،
دردشا هن ملڪ جي - آ دائما جنهن ڌيان ۾.
ساهه سر جو سو ڪري - سانگو اسر لاهوتي جوان
هو نڀيون نوپو هٿي ٿو - مست ٿي مهران ۾.

مرڪندڙ مکڙي وطن

مرڪندا مکڙي وطن - چمڪ سان چڙهن ٿا تخت تي
سمسار جا سانگا ڇڏي - هرگز نه پاڙين بخت تي
ويسر اهڙن جو اسي وندو - آسمان پڄ امتحان
جوش ۾ پيمراج جي - آيا مڙي سر وقت تي.

ويرن جي سڃاڻپ

ديش ڀڳتن جي حياتي - لال! لالا لاپتي
جڏن جلن ٿا پاڪ پروانا - شمع روشن جتي ؟

ڪيسر ٽوٻون پـال ٻڙڇا - ڪيـڙ الوارون ڦـرن
سورويـرن ۽ سڄارن - ٻوڪ تي ٻولدي آهـي .

قاسيءَ جي آجيان

ڏس آ ٻيو دنيا ۾ - باقي ادا ڪهڙو انسان؟
جيل قاسيءَ جي ڪلي ڪر - اون خوشيءَ سان آجيان .
فڪر نا يمراج جو - هيءُ جسم جاني خاڪ ٿيو ،
موت مـر اهـڙو ڪلي - پـل روئي سارو جهان .

موت کان پوءِ

شهيدن شير مردن تـي - پون ٿــا تاج راجائي
اُهن جي پاڪ قدمن تي - دنيا ساري جهڪي آئي ؛
جيئن جي جيئڻ سان ٿن جي - دنيا ۾ شان شوڪت آ ،
مرڻ کان پوءِ ٻه ٿن کي ٿا - ڏين سڀ لوڪ واڌائي .

آتما امر

آگ جا شعلا فقط ٿن - جان کي ساڙي سگهن ،
شير جـا چهبا چاڪ - ڏاري جسم ڦاڙي سگهن ؛
تـوب ۽ بندوق ۾ - يمراج آ ڪهڙي سٽا ؟
جي امر هن آتما کي - پاڪ ڪم ماري سگهن !

حياتي نازڪ

فڪر اهي جي اچي - تلوار تو ڪردن مٿان ،
ورشا گلن جي ٿي ٿئي - دائم شهيدن جي مٿان ؛
زندگي ويندي هلي - هڪڙي نه اِي ايندي اوس ،
ويس ڏاري جنهن اچن ٿا - انڪي پردن مٿان .

آزادگي جي پرڀات

خون جون ڇولون هلن - خون جي برسات ٿئي
۽ عزيزن له جدائي - جي اندري رات ٿئي
ظلم ، زاري زلزلا - هلندا هلن خاموش ٿيئي
رات ڪاري ٿئي ختم - يمراج ٻو پرڀات ٿئي .

وطن سان بيوفائي

مٿي جند جان ڪان آهي - وطن جو شان ۽ عزت ،
اسانجي شل رهي قائم - وطن سان ني مٿي محبت ؛
وطن جند جان ني جيون - وطن سان زندگاني آ ،
وطن سان بي وفائي جو - رکڻ جيون اماني آ .

ڌرم ايمان ڀارت

اسانجي جان ڀارت آ - اسانجو شان ڀارت آ ،
اسانجي جوت جو جيون - ڌرم ايمان ڀارت آ ؛

سگهي پرراج آ سگهه ۾ - جڏهن آهي سگهي ڀارت ،
ڏکي ڏيهن راڄ گهاريون ٿا - جڏهن آهي ڏکي ڀارت .

غلاميءَ جي هوا

وطن جي آبرو لئي - جان کي گهورڻ روا آهي ،
مٺي ماتا جي دکڙن کان - نه منهن موڙڻ روا آهي ؛
اسانجي دور منزل آ - اُهيءَ کي اڄ رسڻ گهرجي ،
جڏهن جوانو غلاميءَ جي - هلي زهري هوا آهي .

وطن دوست

دکي هن ديس جي مرلي - وڄي در در وڄائيندس ،
پياري ديس جو ايابو - وڃي گهر گهر پڌائيندس ؛
جلاوطنيءَ جي دردن جو - نه آ سوراج کي مالم ،
جنهن ويندس وطن جي جوش - جي بارش وسائيندس .

جلا وطن

جلاوطني ! ڪيچ ناهي - مگر سر جان ڏينداسين ،
بدن پالن سان هيءَ چمڙي - ڪڍي ٽڪرا ڌريندا سين ؛
عمارت خون پنهنجي سان - وطن جي اڄ اڏينداسين ،
لئيا بالڪ جگر جيرا - خوشيءَ سان پيٽ ڪنداسين .

مالڪ جي مھر

مرڪندا مھنجي وطن - جھولڻ ڦاسيءَ تختي تي،
ڪنڌ ڪوُئڻ لا امي تو - مشڪلاتي وقت تي؛
ھو عزيزن ۽ رفيقن - جا ڀ ساڻگا ڪن ڪڏھن،
مھر مالڪ جي ڏسن - بمراجم پنھنجي بخت تي.

توبن جي ميدان تي

لغ توبن ساھ جا - ٻالا ٻرن شعلا ڪڍن،
آسماني آگ جون - بجليون ڪري ڪرڪات ڪن.
ملڪ جا مستان ھندا - ڪين ھڪ پوئين قدم،
پل انھن ڪي آزمايو - توب ۾ ڏيئي تن.

قومي جسم

خون کن ڦاسي ڏين - ھرگز ھٽون نا ڪو قدم،
جان رڳن ۾ خون آ - ۽ خون جو دورو ڪرم؛
ورور ڪري ويجي وچون - بمراجم ڪرڻ ۾ اڪر،
قوم جي ڪاڙ جيڙون - آ قوم جي ڪاڙ جسم.

وطن جو قيدي

الداري ۾ بندي بالدي - زخم دل جا جي ڪولايو،
انھن زخمن مٿان پڙڪا - لڳايو لوط پڙڪايو،

۽ آرن کان ۽ ڏنڊن کان - مونکي هن وار ٽڪايو،
خوشيءَ سان تخت ڦاسيءَ تي - پلي يمراج لٽڪايو.

قيدي جي پرارٿنا

رهيو ظالم نه آ قائم - ظلم برباد ڏسنداسين،
فڪر ناهي وطن کي جي - اکين سان ڪين ڏسنداسين،
وطن جو قيدخاني ۾ - وڃائي ساد سوراي،
خيالي ياد ۾ يمراج - جي اهڙي ڪٽينداسين.

مصيبت جي باهه

مصيبت جي وسي ٿي باهه - ڀارت جي ٻهارن تي،
روئي ٿو آسمان سارو - اُنهن سيڌي اظارن تي؛
خفا خاموش ڇو آهيو - اڙي ڀارت جا ديوانا،
توهانکي ڪيئن ٻڌا ملندو - وطن جي اڄ اجاڙن تي.

قومي عمارت

عمارت قوم جي اعليٰ - اڏڻ اولي ادا آهي،
هٽي ڪو ڪات ڪرڻ سان - بدن جي خون کي واهي؛
ڪسن ڪونڌر ٻڌا ڪڙ ڪڙ - ٿين مجذوب متوالا،
اُنهن جو خون ٿي يمراج - ظالم جو ظلم ڍاهي.

راجپوت گرجنا

دل دليرن جي ڏري - ڪاهي پئو ميدان ۾،

جانبازي سان لڙو - آ جان جيسين جان ۾؛
مرد مڙندا مور نا - يمراجم جي فرمان ۾،
جن حيالي صاف صرفي - ملڪ جي خفقان ۾.

راجپوتي انجام

جان بازو! جنگ ۾ - جند جان لوٽيندا هلو،
ديش جي دک درد جو پڙ - حال اوٽيندا هلو؛
خاص خيالن ۾ سچائي - ۽ ڏري مردانگي
هار ۾ چا جيت ۾ - بس جنگ جوٽيندا هلو.

راجپوتي رستو

ديس جي فرض ڪنان ني - منهن ني مرڙيندا هلو،
حڪم جسا ٻيندا ٻطي - بندوق چوڙيندا هلو؛
چو چڏي خاموش ني - اڪپور سان اڳتي وڌي،
ظالمن جي راهه ڪي - تمپ تاپ توڙيندا هلو.

آڳي قدم

ڪئن سر سان ڪٽي آهو - ٻطي آيو مٽيط وارو،
اڄي نادان تي ناچو - مصيبت تي اڄڪ وارو؛
قدم آڳي ڏري جيڪو - اهو نا هٽط وارو،
ڏسي مردانگي يمراج - جي جاچي ڏسط وارو.

ملڪ جو سپاهي

ڪول اڪ نادان نہ ٿي - هن ملڪ جي ميدان ۾،
جانبازي سان لڙي مر - قوم جي تون آن ۾؛
زنجير ٻيڙيون پير ۾ - ڪڙ ڪڙ ڪري منظور ڪر،
ٿي سپاهي سر مگر - يمراج جي فرمان ۾.

حڪم جو ٻندو

حڪم جو آهين ٻندو - ڇو، ڇا نہ ڪر اڪ ٻور تون،
حڪم جي دربار ۾ ٿي - ٻي زبان ٻهي اور تون؛
ڪرت ۾ ڪاٽي ٻاڻي ڪن - حڪم سان ٽوڪي جدا،
ڪم نہ لڏهڻجو ڪرين - انڪار ٿين رنجور تون.

مظلوم جي جيوت

ديس ٻيارس ۾ دلارا - رات ڪاري ٿي چڪي،
چوطرف اونداه ۾ - برسات ٻاري ٿي چڪي؛
آهہ مظلومن مٿان اڄ - قهر جي ڪاٽي ڪڙي،
آب ايٽن مان وسي - ۽ آهہ جاري ٿي چڪي.

ظلم جي ٽلوار

ظالمن جي ليغ ۽ ٽلوار - سڀ ٻئي ڪار آ،
جي صبر جو ٻير ۽ - شمشير هٿ ٽروار آ؛

صبر جو جهنڊو جهلي - جي جنگ ڪي جوڌا ٿيا،
لوڪ ۾ پرلوڪ ۾ - **ٻمراج** ٻيڙو پار آ.

ملڪي حال

مفلسي جي آڳ ڀارت - ڪئي جلايو ڏس وري،
شانت هردي سان هميدائي - غور ڪر هڪڙي گهڙي؛
تنهنجي دامن ۾ غريبن - جو وهي ٿو خون لال،
ڪم اٿو آڻين ٻلا ڇو - ملڪ جي هر شيءِ ڇڙي!

غربت

انگ تي، جڙي نه ڪپڙو - ان لاءِ، ٻچا ٿا تڙپن،
مظلوم بي ڪسيءَ ۾ - **ٻمراج** ڪيئن مرڪن؛
سيني، جگر جو لوهو - اڄ اُن جو طعام آهي،
غربت ۾ ڪوڙن جو - قتلام، عام آهي.

پڇاڙي جا سڏ

هلڻ جو وقت هت آهي - هتي ڪم ڏار آ ٻيڙو،
ڪندو ڪم بخت ڇا ٿوڪي - سڀڪو ڏاڍو ٿڪي ٿيڙو؛
عزيزو! ڪم گهڻو آهي هتي - ليڪن خدا حافظ!
سڏنا ٻس ۾ ٻڌي ناهي - ٻدن **ٻمراجم** ٿيو هيڻو.

آخرين پڇتاءُ

هتي داٽا ڪٽا جيڪي - ٻچا باقي ڇڏيم ڪاٽي،

اماڻي حال سان اٽڙي - ڪري نيڪي نه ڪا پاتي ؛
مگر افسوس جي ارمان - جي، هاڻي نه ڪا حاجت ،
اکيون ڦاڙي ڪريان آزي - ڇٽڻ جي وات نا ڪائي .

ساز سلوڪت

ساز ۽ آ سادگي - آزادگي تون غور ڪر ،
پيو اڳتي پوڻتي - جهڪو ڪٽي سو ڌيان ڌر ؛
قوت جا هيءَ ڦوڪڻا - ڦيڦو ڪندا ڦاڙي اسان ،
رام جو ۽ ڪرشن جو - نالو نه ايندو تو نظر .

مٺو ٻول

ڏرو زندگيءَ تي - نه آ ڀروسو ،
ڪرين ڇو زبان سان - ڪڙو ڪم ڪسو ؛
مٺو ٻول مڻ ۾ - مٺي لاٽ سان ،
زبان تي وجهي - ڀريم وارو رسو .

زبان

زبان ظلم آهي - ڏنگي ڏار کان ،
ننگي بي پناگي - تيز تلوار کان ؛
زبان تي ڪري - عرش کان فرش تي ،
بچائي زبان - عيب آزار کان .

انسان ۽ انسان جي حالت

خزانا

دنيا زر خزانا - هٿ مال ٿيا،
سنگي ساٿ وارا - اکي نال ٿيا؛
هٿ هار موتي - هٿ لال ٿيا،
هٿ نار ناتي - هٿ بال ٿيا.
چڏي ڪارخانو - ڪيو تو سفر،
جتي يار پرراج - اسان کو اڦر.

پرواز

وڃي جان مان جان - پرواز ٿيو،
رڙي سمجهه آئي - نه آواز ٿيو؛
سڄو جسم ٻاهون - اکيون پور پيا،
ستا ڪان سوا - جدڻو هر ناز ٿيو.
ستا ڪي ٽڪي سمص - ماتم مٽو،
زمين آسمان - روڄ راڙو رڻو.

مائٽن جو ماتم

جلي مات جي جان - جهڄو جگر،
جلي نار جهڄو - ٿيو کهر اجڙ؛

پٽي پاڻ کي - پٽ مچائي حشر،
سنگي سات سارو - آهي بي صبر.
مسافر ڪيو مات ۾ پنڌ ڳرو،
هلي زور زور جو - جتي نا ذرو.

تياري

ڪٽي ڪاٺ ڪاٺي - ڪٽي تيار ٿن،
ٻڌي اوڙ سان - ٻي سٿو هيءَ بدن؛
مٿان هار ناريل - ڪاني چندن،
پٿا، مات ناري - سمورا ڏسن.
ڪٽي لاش ڪنڌن - مٿي تيار ٿيا،
ٻڌي پيار ڪان هاڻ - گهر پار ٿيا.

ڦيرا

اچي پار پهتا - سي شمشان ۾،
ڏنا فرض ڦيرا - ڪري ڌيان ۾؛
لڳائي لنبا باهه - جا جان ۾،
اٿي آڳ اگهي - پيگي پان ۾.
اٿي هوءَ - نه - ماڻهو - اڳي جو ڪٽو،
ڏسڻ ۾ اچي - خاڪ جو ٿي ذرو.

خاڪ ۾ خاڪ

ملي خاڪ خاڪي - وڃي خاڪ سان،
گڏي آتما سا - پتا پاڪ سان؛
مري مٺش هرڪو - اِهو اتفاق سان،
مگر مو مري وڃ - وڏي هاڪ سان.
ڪري شاد آباد - قومي چمن،
لکين لڙڪ - ۾ راڄ ڇاري وطن.

آريه ورت جي اتهاس جو مهلائي ڪٿا

رام، ڀرت ۽ لڇمڻ

پتا کي چيو رام - ڏاڍج ڏيو،
ڀلي ڀرت کي شاهه! راجا ڪريو؛
ڏکن ۾ اکيون ڪين جل سان ڀريو،
اکي ڪيڪئي ماس لاءِ کي گهريو.
آهي رام سنتان - حڪم جو ٻڌو،
پتا جو مڃي حڪم - پورو ڪندو.

چيو رام ماتا، - اِهڙ ڪيڪئي!
اسين ٻال تنهنجا - ڀرت مان ٻئي؛

ڪري راڄ ڀرانا - ڀرت سو چئي،
ٻٽاجي! الهي ۾ - توهين ٻڌ صحي(ح)؛
ملي مرڪ سان مات - موڪل وڃان،
آهيان ٻال ٺهڪڻو - اڳي - ٻيو - اڃان.

لڇمڻ جو ڀراتا پريم

لڇمڻ پريم سان - هيئن چيو رام کي،
ڪيڏس رام کان ڇا - سوا گام کي؟
آهي انتظاري - ادا عام کي،
لڳائي لئون - ٻيو آرام کي.
هليو پاڻ جو پاڻ - نگهبان ٿي،
وڏي پاڻ جو ڀٽ - چئي وان ٿي.

ڀرت جي ٻيزاري

چيو ڀرت روئي - اکين کي ٻري،
مون کان ٻهر ٻل ڪو - هتي نا سري؛
امڙ ڪوشليا روز - سڏ ڪا ٻري،
جلي جان جنهن کان - الله ۽ تو ڳري.
زمين آسمان ۾ - مچو شور غل،
ٻتا کي ٻه ڪاهي - ويو آ اجل.

مصيبت وسي آ - سندم بخت تي ،
ڪريو ٻاجهه ٻاجها - اچي پڪت لي ؛
رهي ڪين راجا - چڙهان تخت تي ،
ڪري لعنتون ٿي - دليا پرت تي .
وڏي ڀاءُ جو حق - وڏي ڀاءُ پاريا ،
اهي ڪين ماڻهن - ڀارت جا آريا .

ڀرت چيو

ڪيو ڪيڪئي قهر - نازل ادا !
چانڊال ڏائڻ - جا قاتل ادا !
اهي ڪار سان مان - نه شامل ادا !
نه ڏوهي ڏوهاريءَ - جي قابل ادا !
ڏسو ڏيل ڏاري - هلائي ڇڙي ،
اها ڳالهه ٻوري - نه ڪوڙي ذري !

رام چيو

پتا جن ڏنو تخت - لوڪي ادا !
مونکي سال چوڏهان - ملي الودا (ع) !
مٿي ايش ڪان آ - پتا جي صدا !
جيئڻ جي اها خاص - مونهجي مدعا !

تون راڄا مان پرڄا - وڃي تاج ڪر!
پستا جي لوڻ آڳيا - ڇڏي راڄ ڪر!

ڇڏيو ٻوس کي رام - آخر آ ماتا!
چڱي سمجهه ٿيهڙي - گندي ڪيڻ گياتا!
مٽان ڊ ۽ وڇن سان - ستائيندس ٻراتا!
هٿيو آهه انسان - لکيو جو وڌاتا!
ٻولڪي ڪوشليا ڪسان - مٿي ڪيڪئي!
وڏي ٻروسر سان - ٻالڪا جنهن ڪئي!

ڀتا ورت پالي - وڃان جهنگ ۾،
ستي آهه سيتا - لڇو سنگ ۾؛
آهين تون ٻه ڀائو - سندم انگ ۾،
مٿي ڪين ڇڏ اون - سمي انگ ۾.
ڀائي ٻروت روئي - ڏکي ٿي ڇڏيو،
وڏو ٻرن ٻالڻا - آهي مون ڪيو.

ڀرت جي ٻرتگيا

زمين جي ڪشش - آسمان سان ٽڪي،
سڪي سمند سارو - خلا ٿي ڪٽي،

ٽٽي زلزلو ٿيو - زمين ڪري لٽي ،
ڳهڙي ڳڻس ڳولا - ڳهڻن ڪي ڳهٽي .
اڳي ٻـوڻ توهانجو - مان هاڻي بندو ،
ننڍو ٻاهر ۾ پوريت - جيون ڪندو .

پريم جي گنگا

ستي ڀرت ڪي رام - روئي ڏاو ،
پربو پاڻن جي - ڏکن جو ڪندو ؛
اڇوت ماتا سيتا - جو هردو چندو ،
آهن سان زمين آسمان - ڪڏ پيو .
ڳوري ڳـار ايڻن - منجهان گنگا ٿي ،
ڏسي ٻرام - پياڻن ديا دنگا ٿي .

چڙهي شمس تارا - سي باڪون ڪلين ،
دوکي ولر موئي - ابوذ يا اچن ؛
اکيون لاء جن جي - سدا تڙپ ڪن ،
صبر ڪان هٽي - سوز م جي سڪن .
ڏٺ جي رهي آس - پيم راج ڪي ،
ٻچايو پتا پاڙي لاج ڪي .

طالبگار

ملڪ جي تون چاھين سچي يار کي،
ڀلي پيار ڪر پار گھر ٻار کي،
دنيا مٺڙي مٺڙي پري ماڙ کي،
ھٿن مان ڇڏي ظلم تلوار کي؛
دنيا ۽ دنيا جو مددگار ٿئي،
سچن جي ڀلي جو طلبگار ٿئي.

معافي

ملي ڪا نه معافي گنھگار کي،
شھنشاھه نه راجا نه سردار کي،
رشيءَ کي مني کي نه اوتار کي،
سزا آھه ملڻي سزادار کي؛
ڀلي پاڻ سان ڪر - سٺي بندگي،
مگر پوڳڻي آ - اڃين زندگي.

صفا ٻولي

روزا نمازون نه ڪن فائدو،
اگر تو پڪو ايش جو قاعدو،
بدي ھڪ ڪوي ٻو ڪرين واعدو،
اھو واعدو آھه بي جائدو؛

ڪري سو پوري آهه، پولي صفا،
تري لار جھڪي آ جهولي صفا.

ڳداهن ۾

هيالي ڳداهن ۾ گهاري اٿم،
ڪڙي ڪوڙ جي جوت ٻاري اٿم،
ڪري دان پنج دل ۽ ناري اٿم،
سفر جي هتي ترت تياري اٿم؛
محل مال، ماڙي - زمين، زور زن،
سڀڪي ڪو نه ساٿي - ننگو آ بدن.

ننگو

ننگا تون ننگو تي وڃين پنڌ پري،
جتي نار ناني نڪو ڏک هري،
نڪو سوز سڏڪا ڪو ڪنهن کي ڪري،
نڪي آهه، يا داهن اڄاڻو پري؛
اڇاڳي سمنڊ آهه سنسار جو،
لڙي پار پهچو سچي سار جو.

چٽور جي چڪيا

اسانجا ٻڌي جڏهن ۾ جي سڌا - جدا ڪين ٿن کان ڪنهن ڪو ڳنڍ ۽
جڙي چان جن سان وفا ۾ سچي - ٿئي ڪين حاصل ٻنا ٿن صبر ؛
چمون چون ڏوڻي ڪري انچلي - ٻيون پاڪ پاڪي سو سمجهي امر ،
جلي ٿي اڳن ۾ ذرا خاڪ جا - ڪريون زندگيءَ شال سار و سفر .

يارن کي ٻوڏ

اڳن جا جلي جوش پيدا ٿيا - اُنهي ۾ ٿيي ٿن ڪئي الوداع !
ندا يار ليڪو چمي چوچ مان - ڪئي ماڻرن ٻو آئي التجا ؛
نه ساٿال نماڻال ادب ۽ ناز ادن - ڪجو غم نه ڳڻتي اساڄي صفا ،
مري مڙس پنهنجا وڃي وس ڪريون - اها آخرين آ ورن سان وفا !

يارن جو آلاپ

وڏا ويا وڃي راهه عالي عدم - اماڻا ايل يار آهيون هتي ،
اسين پڻا توهانسان جلي آڳ ۾ - ملون خاڪ ۾ خاڪ ٿي لا پتي ؛
ولي راهه رستا اڳين کي ٻڌي - اهاريون ڪئي ماٿ ناهي پتا ،
هلون هيڪلا يار هيڪر وڃي - وڃڻ تا توهين ماٿ جمعي جتي .

آهـوتـي

ڪچو ڪين ديون آرت تيار ٿي - ڏٺا آڳ ۾ ٻي ٻ پا ٿي ٿيا ،
د کي ٻاهه پڙڪا ٿيو زلزلو - ڏسي خلق ٿي دنگ اهڙو لقا !

ڏلي ٻاھر ڀرڻ ٻچن کي ڇيو- جگر کي جهاي سخت سيدو ڪري،
ڪجو معاف ڀيراج کي ٻالڪو! اسان ڪان اگر ٿي ڪا آهي خطا،

خون جا ڇنڊا

قوم جي هن باغ جا - هر دم هميشه، گل ٽڙن
ٻ اڇي بيشڪ خزان - هو ناڪرن ڪارا ٿين
جي سڀا ڳا ٿي ڪرن - سي سرڳ جي چاڙهي چڙهن
ڪال، اهو ارادہ هجي - روشن ستارا سڀ رهن
اي مسافر البتن - اُن واٽ ۾ آهن ڪنڊا
جگر ڏاري خون وارا - هٿڇ مستڪ ٿي ڇنڊا

جذبي جي زندگي

قوم جي ڪفني ڪري، ٿي شير مردانو وري
قوم جي اتهاس کي ڏي، زندگاني جي ڏري
خان! خانا ويا کپي، لاکين ڪروڙن ويا مري
جوش جذبي جي اُ، ڪرتون، زندگي، جاڻان، ڀري
جوش جيون زندگاني، مرد جو ماٺي نٿو
تلوار سان پيا توب سان، ڇو موت سو آٽي اٿو؟

خاڪ ٿي

لڙهجي سر لي سوڀ ڏيندا، خون جا قطرا ادا
هو ڪندا ڪاٿي ڪٿي، توکي سوين ٽڪرا ادا

صبر ٻن دل مان ڪڍي ڇڏ، واجب نہ ڪي فقرا ادا
جسم پل ڀهراج ڪن، ڳترا ڪري ڪترا ادا
اف نہ نڪتي آهہ ۾، پروان ٻچڙي خاڪ ٿي
قوم جي مظلوم قدمن، ٿي جلي ٻس پاڪ ٿي.

قتل جو ميدان

کول اک نادان نہ ٿي – هو قتل جو ميدان آ
۽ سچو سنگرام خالي – خون ۾ گردان آ
ڌار ڌر ڪان سر سهورا – سوز جو سامان آ
غيب جي غيبي ٻهارن – جو هتي سنمان آ
هن اندهاري ۾ اچو – پانهن نہ سر قربان ڪر
اشت سوريءَ جو ڏسي – گهر خاص هڪ شمشان ڪر

ڏکن جا ڏينهن

پارڙا پاڪر ڪٿو – جڏهن ڪيدا سنسان ۾
ڌرم ٻنتي ڌار رُلندي – گوڙ ۽ گهمسان ۾
ويڙهجي وهندي هليو لون – غمر زنده طوفان ۾
پا ڪندي لون سر فروشي – قوم جي ميدان ۾
حالتون نازڪ نظارا – لو اکيان ايندا ٿهي.
ڏاڪڙا دنيا سندا ۽ ڏوجهرا ايندا ڪهي،

زاهير جا ڪڙڪا

قرب جي ڪاتي وهي، ڪندي لئي اون ڪر پاڻجانءِ
دل جهلي مضبوط ٿي، گورڙها اُڪي اُڙڪائجانءِ
لذت ڦاسيءَ ڪان لا پنهنجي، پاڻ ڪي سر ڪاڻجانءِ
زاهير پيرون ۾ هڻن - بيشڪ ٻلي ڪڙڪائجانءِ
حسن جو باغ سڀ، وڻن لئي ويندو اُجڙ
مال زر بدراج ڪر، غرضي اسان ايندو اسان نظر

شرمسار جون دکي آتمائون

غريب

ڪٿي ڏاڍا - ڏ ڪاڏو ما - ڪٿي زوري زار آهي،
ڪٿي واڪا اکين لوهي - سفر سڀئي جو ڦقر آهي؛
عزت خاموش ٿي عزتي - ڪري لوڙ نفر آهي،
غريبن ٿي وسيلن جو - ڏکي ڏاڍ و گذر آهي.

اناٿ

روئي رت رات ڏينهن، صبح سانجهيءَ سفر آهي،
ڪري آهون دکي دانهون، ٻڌيون ڪانئيءَ لڪ آهي؛
روڙي بابا، امين، ماما، سڏي ڪيهنکي صبر آهي.
اناٿن ٿي وسيلن جو ڏکي ڏاڍو گذر آهي

وڏوا جو چهڙو

چٽا چوٽا چڪر وانگي - لڳا جهڙو چمر آهي،

جگر جوالي جلي جگ ۾ - متو ماتم محشر آهي ؛
ڪٿي وارو اکين آڏو - انڌير ۾ اسان نظر آهي ،
سوا ور بي وسيلن جو - ڏکي ڏاڍو گذر آهي .

وڌوا جي نظر

نظر سامهون نظر ماري ، نظر ۾ نابشر آهي ،
ڦرن ڦرنا ڪري ڦيرا ، اڏن اهڙو لغر آهي ،
عمر بهراج آزيءَ ۾ ، عذابن ۾ بسر آهي ،
سوا ور بي وسيلن جو ، ڏکي ڏاڍو گذر آهي .

دولت مند سکي آدمائون

دنيا دار

دنيا دار آهن - دنيا ۾ ڏني ،
ڪرڻ بندگي ۾ - وياج لي ڇو ڪئي
ذري ذرا هلندي - نڪا ڪا مڃي ،
اچي ڪم هٿن سان - هٿي جا ڏئي .

محل

محل ماڙ موڙ - عطر جا ڦڙا ،
پلي هار پاسي لي - گلابي گهڙا ،
مگر پاهر تني جي ٿين در بدر ،
ڪرڻ ڪين پوڙا - اڻي ڪن ڪڙا .

لڇا

ڏسي ڏک نہ ٿيندو - نہ ايندي لڇا؟
ٻڌي گھور غريبن - اجھا گھر ٻچا!
چتي ڪاچ لن جو - پٿر ۽ مٽي،
ڪٽي خيال سان جاچ - لن جا جھڳا.

احسان

دليا سنگ ساٿي - نہ انسان سان
مران چئو نہ ٻهراج - ڪون شان سان؛
ٻري ايڪسن جا - گھڙا گھور جي،
ادب عاجزيءَ - ۽ نہ احسان سان.

رشي سنتان جي حالت

وڏن جي اوج

عمر آسود ڪي اڳتي، ملي لڌهڪي مڻائين ٿو.
وڏن جي اوج ۽ اقبال، ڪي ڪوهي ڪپائين ٿو؛
ٻٽي ٻزدل وباڻن پر، مري جدڙي جلائين ٿو،
رشي سنتان گولم، وياس جو لالو لڄائين ٿو

شهيدن جو شان

شهيدن شان وارن جو - جهنڊو جهولي جهلائين ٿو،
امر ٻر لاپ شيواجي - پنجل کي ٻڌائين ٿو؛

بهادر ڀيم ارجن ڪرشن - جو سنتان سڏائين ٿو،
رشي سنتان گوتم - وياس جو ڀالو ڀاڳائين ٿو.

گيتا جو پاٺ

صبح جو پاٺ گيتا جو - پڙهي ورقا ورائين ٿو،
امر آدي، انادي آتما - ٻولي ٻڌائين ٿو،
مرڻ ئي، نون، مري نا ڪو - اٿي روئي چلائين ٿو،
رشي سنتان گوتم - وياس جو ڀالو ڀاڳائين ٿو،

ڏوهي شيوا

عمر اڌ آ ساري، جڪي جوالي جلائين ٿو،
گهڙي پل قوم جي شيوا، الدر نا ڪو لڳائين ٿو،
اکي **يمراج** ٻارن کي، ٻهادر ني بڻائين ٿو،
رشي سنتان گوتم - وياس جو ڀالو ڀاڳائين ٿو.

جنني ماتا جي چرنن ۾

رتن مات جي - گود ۾ ئي دفا،
ڪئي ٻارڻ سان - مات جاڳي جفا،
ڏاي لال لولي - ڪري ڪن صفا،
وسارين اها حيف - نادان وفا!
سمهين ساڻ ارمان - ڏسي کند ڪي،

جيان ايشور جي - ڪٿي بند گي.

ماتا جو سوال

صبح شام ڏهڏهو - ٿي سوال ٿي،
ڇوڙي اٿس ڪي - لانگ لنگ ٻال ٿي،
ڏري عمر ساري - سدا حال ٿي،
گهوري دم بدم - اوج اقبال ٿي.
مصيبت ٿي ڪابه ٻروني ڪٿي،
متي ٿو ڪمان مات ويهي سٿي.

ماتا جي مهر

ملي لڪشمي ۽ تاج - ٿو ايشور
سکي سوکيه سو - گذاري بشر،
جتي لهر لوڏو - ان شمسي قمر،
اٿي انت آخر - ختم آ سفر.
دنيا مهر ماتا - مٿان تاج ٿئي،
ٿو ٻالهون - اٿي ڀاڳ پرڀراج ٿئي.

ڌرم جي راهه

تون ماتا، پتا پعدو، ٿي نوکي جهوٽ وارا،
شڪر ڪن شاد مانو هو، پسي نوکي اڇوٽ وارا،
گذر ڪو زندگي اهڙي، چڱي لائق لذت وارا،

ڪلي ۾ خلق ۾ اهڙو، اڃان لاکين روئڻ وارا،
اهڙا انسان جي منزل، حقيقت ۾ ٿيڻ گهرجي؛
ڌرم جي آن ۾ جند، جان کي گهوري ڇڏڻ گهرجي.

دنيا ۾ ڇا ڪجي!

دنيا ۾ زندگي گهاري، گذاري وڃ گذر واري،
نه تاروئي ڪري ٽم ٽم، مگر شمسي قمر واري،
مٿان محسوس مغروري، ڪران زور زبر واري،
ملوڪيت مرڪ پيدا ڪري زبان عمدي اثر واري،
دنيا ماتا پتا ۽ ملڪ، سڀان ڪهڙو هلڻ گهرجي،
وطن جي ڪارڌارن کان، سبق اهڙو سکڻ گهرجي.

زمين

زمين شمشان پومي ۾، هزارين ٿيا ختم آهن،
زمين، زردار، زوراور، ڪيا ڪيئڏا هضم آهن،
دنيا ۾ نام ۽ ايڪي، بچي پرماتما جن جي،
مري لاکين ويا اهڙا، سڀئي نالا عدم آهن.
نمرتا، نياز سان نئڙي، حليمي سان هلڻ گهرجي،
انهي پرڪار عالم ۾، امر نالو ڪرڻ گهرجي.

تون خدا؟

خدا تون نه آهين، اڪي ايشور

آن ڇا ڏٺو انسان، ذرو خيال ڪر!
جو تو، ڪٺڪ داڻو، ۽ جوڙي سگهين،
۽ پاڻي هوا بڻ، ٺهي ٿو گذر!
تنهن پڪ تون آکين، نه آهيان خدا،
عقل کي ڪٿي نه، اصل الوداع!

مٺيا وادي

جڳ جو چوڻ ٿو، مٺيا مرم وارا
پيدا ٻار سارا، ٿٺين ڪرم وارا،
صبح رات تارا، زمين آسمان،
چوڻ ڪوڙ آهن، بندا ڀرم وارا.
رچي راس رچنا، سچو ٿو ڏٺي،
سچي مان دنيا ڪيئن، ڪوڙي بڻي؟

نظام

اُپايو زمين آسمان جو انظام،
هلي جو سڄو جڳهن ۾، سڄو انتظام.
آهي پاڪ هستي مٺيا ڪان پوري،
سڀني جي سڀني جوڙ آهي تمام.
اڄاڻو نه پهراجه، ٻي خيال ٿي،
سڀني ۾ نه ڪوڙي- ٻڌي ڳالهه ٿي.

زندگي

چون ٿا ڪنهن زندگي گهار جي؟
ٻڌي پيغمبر پڳڙيءَ مٿان پيار جي؛
عبادت چڱي پر الهي ڪان مٿي ،
ڪري خلق شيوا بدن ڳار جي ،
اها زندگي گهار، خوشحال ٿي ،
نه مغرور ٿي ۽ نه پامال ٿي .

عبادت گاهه

گهڙيالا وڄن گهنڊ بانگون ڏين ،
مندر مڙهي جهنڪي مسجد چون؛
جتي ٻڌڻ باجا ڏکڙ ڏاڪ ٿيا ،
آئي عام جا جام سر ٿا جهڪن ،
اسان جاء جاچي خدا جي آئي ،
گهڙيالا نه بانگون نه دانهون جتي .

چڱي عبادت

عبادت چڱي، قوم جي خاڪ جي ،
ڏري دل چڱي، چال چٽراڪ جي ،

ملي محب مهراج ميلاپ سان،
پڇي آدمي عام اخلاق سان،
پنديءَ جا پڇي پيڙ پاڙن كيا،
اها چاهه چت ۾ رهي چت وا.

آريه ورت جي اتهاس جو بليدان كنڊ

بندو بهادر

كڻي كاتي ڪڻي ڦاڙي، ذلين سان ذيل كي ذاري،
سهون لخت جگر جي جان، كي ظالم جهلي ڦاڙي،
مگر بندو بهادر ٿي، دلاور دل نٿو هاري،
ستم سنتوش سان سهندي، اُهو ڳوڙهو ڳل مٿان ڳاڙي،
وڳون ڦوڙي اسون ٽوڙي، وطن كي ايشور جاٽي،
اسان اتهاس كي کولي، جگر سان آ ذنو پاٽي.

پرتاپ

پڇا پاكار كن پاڏون، سكل روني ملي كاٽي،
اُٿي پرتاپ كي هكڙي، سلاميءَ جي چٽي آئي،
هذارس جي نگاهن سان، پڙهي ڦاڙي سا موٽائي،
غلامي جي سلامي جو، اسم گهر جي راج راجائي،
پهاڙن ۾ غفاتن ۾، مٽي راجا وجي چاٽي،
اسان اتهاس كي کولي، جگر سان آ ذنو پاٽي.

گرو گوبند سنگهه

پتا هن ديش ڀارت ۾، جبر جنگ جوش جاڳايو،
ننڍي ٻالڪ گرو گوبند، پتا کي جلد فرمايو،
سري سرڙو رڳون ويشا، وڃي ڪم قوم جي لايو،
دکي مظلوم ماڻهن جي، دکن کي سنگهه مان لاهيو،
ٻلي جلاد اهڙن سان، لوهانجو ڪن بدن چاڙهي،
اسان الهاس کي ڏولي، جگر سان آ ڏنو ٻاڙهي.

گرو تيغ بهادر

اندازي ڪونڙي ڪاري - جتي زاڄير ڪڙ ڪن ٿا،
ميٺان پهراج آ سرلي - مگر هو وير مرڪن ٿا،
ڪيالي بي بقا چاهي؟ امانت آهه، جاني جي،
لڳي تلوار تن واري - نه ڪرڪن ٿا نه يرڪن ٿا،
جدا ٿي جان آ ليڪن - سسي ناهي ذرو ساڻي،
اسان انهاس کي ڏولي - جگر سان آ ڏنو ٻاڙهي.

سنڀاجي

ڪٽي ڪاني پٽي چالي - جسم جلاد کن ڦاڙون،
چلي چوڏا چڙي آڻي - ڪڍي ڏارين کن ڏارون،
مگر حق کان هٽي هڪڙو - قدم پاسي نه آ ڪرڻو،
هڏا گهوڻي ڦڦڙ ڦاڙي - نسون نوڙي ڪري لارون،

زبان ڪاٽي بدن ڦاڙيو، نہ اڪتي واھہ مان واڪي،
اسان اتهاس کي خوني - جگر سان آ ڏنو پاڻي.

درگاوتي

نرم نازڪ بدن ناري - لڙائي ۾ لڙڻ آئي،
دکي مظلوم ڀارت جي - غلامي کي هرڻ آئي،
جنگي سالار جي جذهن ٿي - آهي پوشاڪ لاثاني،
بڻي بانڪو بهادر ٿي - مصيبت ۾ مرڻ آئي،
وساري ڀارتي سگهندا؟ ڪٿي درگاوتي راڻي،
اسان اتهاس کي خوني - جگر سان آ ڏنو پاڻي.

رشي ديانند

اهڙي آسرو ڏهر جو - چڙهي سنسار ۾ آيو،
سچن کي سر فروشيءَ جو - پڙهايو راڳ ۽ ڳايو،
ملي وش وار کي وهرائن - ڪدا هڪوار پيالي ۾،
چڙهي تنهنکي ڏنا پٽسا - اڪي جلاد قاسايو،
اچا تنهنجي لٽي ٻوري - چڙهي چادر مٿان ڪاڻي،
اسان اتهاس کي خوني - جگر سان آ ڏنو پاڻي.

گرو گوبند سنگھ جا لعل

جلادن جيل خالي ۾ - ستايو سخت مارن سان،

چهو ماريا توهين وڃدا - توهين تلوار وارن سان ،
ٻڌي ٻس هو آئي ٻيٺا - ڪنهين ديوار نادانن ،
ڏسو پيٽي دنيا ساري - اسان جهڙن نظارن سان ،
گروءِ ڇا لاڏلا آهيون - گرو آهي اسان ساٿي ،
اسان اتهاس کي ڦولي - جگر سان آڏو پاٽي .

رت جي ماڻداٽي

جتي گوليون ڏين لوليون - وسي نئين خون جي ڌارا ،
اڙهن لاشا الدر انجي - ٻٽهون رت جون اڌيون نارا ،
ڏکن ڏيڙين ڏهن ٽوٽو - فقط هاڻي ٻڌڻ وارا ،
عمارت قوم جي عاليِ - هزارين ٿيا اڏڻ وارا ،
گرم گرما گرم رت جي - جتي **يمراج** ماڻداٽي ،
اسان اتهاس کي ڦولي - جگر سان آڏو پاٽي .

قرض جو ڇنڊو

قرض جو قاتل ڇنڊو - آهي مٿي تلوار کان ،
تلوار ڪاٽي ڪو حصو ، هي ڪٽي ٿو پاڙ کان .
قرض جي بيمار ماڻهن جو نه آهي ڪو علاج ،
قرض جو ليڙو لڳي - ان کي اچي ڪاپار کان .

قرض جي چڪي

تو ڏني آهي چڪي - يا ڪھوٽ ڳھاڻي جي ڪٿي ؟
ٿي پيهي ماڻي ڪٿي - يا ٻاٻڙن چاڻي ڪٿي !
قرض واري جي دشا - ڪاري الذاري رات آ ،
واس جي اونداه جي - آهي ا، سمجهاڻي ڪٿي ؟

فقيري ڀهڙو

دربدر پيهاڪ ٻٽجي - زندگانــي گهارجي ،
وٻل جي هيٺان اچي - ٻانڪي بدن کي مارجي ،
ٻاڪار ٻارن ۾ ڏسي - پڪ جي ڪنان لاچار ٿي ،
قرض کان آهي چڱي - اهڙي حياتي ڳارجي .

قرضي ڪارخانو

قرض وارو ڪارخانو - قرض وارو ڪو دڪان ،
قرض وارو ڪين دائم - ڪو رهيو قائم مڪان .
قرض جي زنجير آ - جلاد جي زهري ڇري ،
ڪين قرضيءَ جو ٻچو - يمراج دنيا ۾ نشان .

قرضي جو خيال

جو ڪٿي باقي نٿو - هن زندگيءَ جو قافلو ،
ڪيترو ڪمبخت آ - دنيا جو اڳتي فاصلو ؛

عمر ۾ آرام جي - آهي گهڙي آهي اڪا،
زندگي آ قرض ۾ - قرضي دور انگو معاملو.

وياج جو وبال

قرض جو ڪيئي ڪري ٿو - اوڪ هاڻي پائمال،
قرض تي آ وياج ڏاڍو - وياج تي وياجي وبال.
اي دنيادارو دنيا کي - دل ۾ ڏي ڏاڍا هڻو،
ڇا ڪو باقي ڇڏيو - قارون جو موذي مثال.

قرضي جو انت ڪال

قرض قرضيءَ کي ڪيئو ۽ غرض تي ساري ختم،
پاڻ ڀاڳ ڀيرو ڪيو - ٿيو پيٽ ۾ ناڻو هضم.
هاڻ ڳولي ٿو اڪيلي - موت واري زندگي،
آهه قرضي جي دوا - آخر اها راهه عدم.

خوني چار

دل جگر سينو لوهان جو - آهه پٿر جو مڪان،
ظالمو! ظلمي ادائن کان ڏکي ٿو آسمان.
جگر کي ڦاڙي پئي - يمراج آنڊن ۾ هڻو،
خون ۾ ٻوڙي اڇوڙي - ليار تي تير و ڪمان.

هيڻن جي دنيا

دکي دلگير هيڻن کي - ڪٿي ڪو آسرو ناهي،

ٻڌل هيٺي نياڳي کي - دنيا ڏاهي ٿکي ٿاهي ،
زمانو جوش واري جوت ڏي ڏوڙي أذاءي ٿو ،
حقيقت ۾ تہ هيٺن جي - دنيا دوزخ بڻي آهي .

اُميدن جي جهلڪ

اميدن کان هٽي پاسو - مٿان کو دم ڪري ان پاڻي ،
اميدون جوت لاثاني - جهلڪ جنهن جوان جهلڪائي .
اني آشا وچ وارو - جهلي پاسو جهڪي آئي ،
اجايو ياڳي تي پاڙي - ٻٽي لون تي اہ سودائي .

اميد جي جيت

اميدن سان وڃي ميوار کي پرتاب جيتيو تي ،
ٿکي خوراڪ ناٽي جو - ذروکو خيال چيتيو ٿي .
اميدن جي ٻني آڏو - ٻٽي هڪ جوت لوراني ،
اميدن ساڄ جنگ ۾ لوڏي - جسم ۾ جان پيتيو ٿي .

ٻيا لسم

انياڳن جو وري وارو - سياڳي چال سان دائم ،
جني اخلاق جي آڻي - سدوري چال سان قائم .
يقينو آد کان پهراج کي - آهي وچ وارو ،
اميدن جي مدارن تي - چڙهي ويٺو ٻٽي ڀالم .

ڀارت جون ديويون

گهڙي گهوٽ گهر ۾ - گهنڊي ڪر ٻري،
مٿي مشڪ دل جي - ڇڙن ۾ ٻري ،
ٿوري ٿار وانگي - حيا سان اکين ،
جڻن راس جو روز - چنڊ تو ڪڙي .

اسٽري جي املاڪ

سٽي نار جي دل - آهي آرسي ،
جيئن چنڊ آڪاش ۾ چوڏسي ،
حليمي حيا عقل ٿوري زبان ،
ملي ڪيس املاڪ ٿي وارثي .

آگياوتي

آهي سونهن جي جوت ناري سٽي ،
ڪلي ۽ ڪڙي ٿي پري جيئن ٻٽي ،
مٿي غم سهور و سندس مشڪ سان ،
هجي جيڪڏهن نار آگياوتي .

ٻٽي ديوتا

ٽڪاٽو نہ مندر - شوالو ٻڌي ،
نڪي جوش جي زندگيءَ ۾ لڌي ،

اٿس ڏيوتا ايش وانگي ٻٽي ،
سدا جوڙ ڪر سان ڪري ڪم ڪڇي ۔

ساڏن ۾!

ٻڌي سدمت ساڏو اچن لار ٿا ،
ٽين سي گهٽا خاص بدڪار ٿا ،
نهاري ا، لن ڏي اظر ڪا ڏٽي ،
اظر گل ٻٽي ٻيا اچن خار ٿا ۔

سٽيء جو اشٽ

ٿبر جي ٽٽان ٻڙ چڙهائي اٿي ،
ڏيٽو نيل جو ڪٽ جلائي اٿي ،
سٽيء جو آهي اشٽ عالي ٻٽي ،
ڪٽي لدهن ٻدا سر جهڪائي اٿي ۔

سٽيء جا فرض

سٽي فرض ٻڌڻ ٻلائي اٿي ،
گهوي ٻاڙ ڏهر ڪسي رلائي اٿي ،
اڄن سان وڄي سڌڪ سواءِ ڪري ،
چتا عيش واري وڃائي اٿي ۔

آريه ديوين جي پرارٿنا

درگاوتي

جيئن جنگ ۾ جوت درگاولي،
ٻري شمس وانگر - ٿي روشن ٻٽي.
ڪنا قاتلا قاتلن جا گهٽا
وهي ظلم جي ڪاله قائم رتي،
تارا دمنتي - ستي رڪمڻي
ٻڌان ديو شڪتي - پتنا پدمڻي.

پدمڻي

مٿي ملڪ ٿي مونجهه آدمن گري،
ٻڌي حسن جي هاڪ - جاشهپري،
ڪيو مدمڻي پاڻ پورو ختم،
جلي آگ ۾ سا شمع ٿي ٻري
تارا دمنتي - ستي رڪمڻي،
ٻڌان ديو شڪتي - پتنا پدمڻي.

گانڌاري

ٻڌو گانڌرا مون الڌو آ ٻٽي،
سڄي مان نه کهاريان ٿي آکياولي،

اڪون لـي ٻڌي عمر ساري ٻٽي ،
ڪلي اڪ لا ٿوري ڪفن سان سٽي ،
لـارا دمـنـٽـي - سـنـتـي ر ڪـمـٽـي ،
ٻـٽـان ديو شـڪـتـي - ٻـتـا ٻـدمـٽـي .

انجلا ديوي

ڪيو انجلا ٻـاڻ مـاري جـدا ،
بيـابـان ۾ جسم ڳـاري جـدا ،
ٻچي ٿـي ٻکين کان ٻتيءَ جو ٻتو ،
گهڙي لنهن ٻنا ڪين گهاري جدا .
لـارا دمـنـٽـي - سـنـتـي ر ڪـمـٽـي ،
ٻـٽـان ديـو شـڪـتـي - ٻـتـا ٻـدمـٽـي .

سيتا بنواس

ستي سيتا واڻڪي - ستياوان ٿي ،
ڏکـن ڏاکڙن ۾ ڇٽي وان ٿـي ،
ٻتيءَ سان ڇگو جهنگ آ ، سرڳ کان ،
قرآن انهن ٻنهان پاڪ ٻروان ٿي .
لـارا دمـنـٽـي - سـنـتـي ر ڪـمـٽـي ،
ٻـٽـان ديـو شـڪـتـي - ٻـتـا ٻـدمـٽـي .

سيتا جو قيد

بڌي بند ۾ ڀالند - سيتا ستي
وئو رات ساري - ڀر ڪاڻ و ستي
لڳي دل جلي ٿي - ڀڳوان رام جي،
عطا ڪر پتا تون آرام ٿي ڪٿي،
تارا ڏ منتي - ستي رڪمڻي،
ٻڌان ڏيو شڪتي - ٻتا ٻد مٽي.

لڪشمي ديوي

جهانسي جي راڻي ستي لڪشمي،
لڙي ڪرا جوڙس جبر آدمي،
ڪٽيي ڪون جي ڪين لالاب ۾،
ختم ڪيغ جيمين ۽ ٿسي ظالمي،
تارا ڏ منتي - ستي رڪمڻي
ٻڌان ڏيو شڪتي - ٻتا ٻد مٽي.

تارا ٻائي

تارا ٿري ڪون ۾ تارئي
لڙائي لڙي خاص سردار ٿي.
چلي چول سان قوم جي لاڏلي،
ڦري چوطرف تيز تلوار ٿي،

تارا ڏسنديءَ - سنڌي رڪمڻي ،
پٽان ڏيو شڪتي - پيتا پدمڻي .

ساوتري

ستياوان جاڳي ڪريو پر وري ،
روئي راهه پر روز ٿي سا (و) تري ،
پيئا تو سوا ڪين گهاري گهڙي ،
آهي زندگي ظالم ذلت ڀري .
تارا ڏسنديءَ - سنڌي رڪمڻي ،
پٽان ڏيو شڪتي - پيتا پدمڻي .

آريه ديوين جا آشا

پٽاڻن اهڙي ڪئي - پنچل مندي ،
پٽي پارگو - جوت ۾ جڳمڳي ،
رچي مانڪ ۾ پوگ ميمالسا ،
پٽي پانڪا ۾ رشي پاٽلي .
لڪن رام سيتا - ڪرشن ڪيمت ،،
پٽان ڏيو شڪتي سندن پهت ،، ،
پٽي اڳن - وايو - وري موت ڪن ،
آدتيه انگرا رشي ور اچن ،

ڏني گيان گنگا جني ويد جي،
ٻهو ٻن اکيون آس وارڻون نسن.
لکن رام سيتا - کڙن ڪيمت ۾،
ٻٽان ديو شڪتي - سندن ٻيمت ۾.
ٻرهما ٻٽي ۽ ڪپل سنڪ آد،
ٻٽي والسائن - رشي ورڪٽاد،
وشواهتر ۽ وسشت منيي،
ڪري رام سان جهگڙن ۾ واد.
لڇو رام سيتا - ڪرڻ ڪيمت ۾،
ٻٽان ديو شڪتي - سندن ٻيمت ۾.
شنڪر ٻٽي جڳس جو ٻتا،
وراٿي دوي ويد وارا متا،
ڪمارل ٻٽي قوم جي آتما،
ٻڌ شتر ٻٽي ٿي رهي بي خطا.
لکن رام سيتا - کڙن ڪيمت ۾،
ٻٽان ديو شڪتي - سندن ٻيمت ۾.
منو ملڪ جو خاص قانون دان،
ڏنو راڄنيتي سمورو گيان؛
عدل ۾ وڏي وير ڪرم ڪمان،

مٿي رام کان هو ٻاٽي اشان.
لڪن رام سيتا - ڪڙن ڪيمت پر.
ٻطان ديو شڪتي - سندن پيمت پر.
هر ٻچند راجا ڌڻي دان جو،
ٻٽيو راج مان واڪ شمشان جو،
ڪڏي ڪرن مهنجي منيءَ گود پر،
ڪري دان پر دور طوفان جو.
لڪن رام سيتا - ڪڙن ڪيمت پر،
ٻطان ديو شڪتي - سندن پيمت پر.
اڇي شال موٽي سو مدن مصر،
ستي زال جنهنجي ودي جو ٻهر،
اکي ٻڪ چون ديو پاشا آلي،
اٻهي آسمان کان اهو زٽي اسر،
لڪن رام سيتا - ڪڙن ڪيمت پر،
ٻطان ديو شڪتي - سندن پيمت پر.
امر سندر ٻطي ۽ ٻطي ٻيشوا،
جيٽن وار ٻاجي آيا ڪير اٻا ۽
چنداوس چندو لال ۽ ٻرٽوي ۽
ٻلند ٽٽي حقيقت سندي هڪ صدا.

لڪن رام سيتا - ڪڙن ڪيمت ۾،
ٻڌان ديو شڪتي - سندن ڀيٽ ۾.
وڏيءَ سان ڪري ڀوڳ جي ساڌنا،
هري ڀرت جهڙي سچي ڀاونا،
ٻڌي ناز نالڪ جيان پيڪ جي ڄ
ڪري ڀرام سان روز آراڌنا.
لڪن رام سيتا - ڪڙن ڪيمت ۾،
ٻڌان ديو شڪتي - سندن ڀيٽ ۾
ٻڌي شاهه ٻاٻا سخي نيڪ دل،
ڪري ملڪ تي ڏن سرور سڦل.
وڻي ويراسا واڳ پرتاپ جي،
جهان ۾ ڪري زندگي با عمل.
لڪن رام سيتا - ڪڙن ڪيمت ۾،
ٻڌان ديو شڪتي - سندن ڀيٽ ۾.
هئن ۾ وري ڏاش گانڌيو ڏري،
ڪٽي سنڪ ڪان ڪورون دل ڏري،
اچي ساڌ ٻڌ هي ڪري ڪان ڪي،
ڪري ڪنس جوسر سچيءَ ڪان ٻري
لڪن رام سيتا - ڪڙن ڪيمت ۾،
ٻڌان ديو شڪتي - سندن ڀيٽ ۾.

هيو هان جهڙو جتي جو شور
ڏيا اند جهڙو ٻڌايان پنهنجو ،
پيهم جيان اوهمچاري اٿي ،
دنيا ۾ رهي شان سان ٿي اڀر .
لڪن رام سيتا - ڪوڙن ڪيمت ۾ ،
ڀڳان ڏيو شڪتي - سدن پيمت ۾ .
ٻئي شهر شهوا وري چئو سال ،
ڪري ظالمن جي مٿي پائمال ،
سورت اچي ساد ٿو وامداس ،
وري وڙ ورشل وري يا مثال .
لڪن رام سيتا - ڪوڙن ڪيمت ۾ ،
ڀڳان ڏيو شڪتي - سدن پيمت ۾ .
هاڻي هتن سان ڪيا تي ڦتا ،
اڏايا مٿي ڪمن موٽي لٽيا ؛
گدا پيم جي پيم واري ڪلا ،
جراسند ڦاري رنگي سڀ لٽا .
لڪن رام سيتا - ڪوڙن ڪيمت ۾ ،
ڀڳان ڏيو شڪتي - سدن پيمت ۾ .
ٻئي پورت والگي ، چڙي ٻخمس ڪي ،
چوي رام ڪي ماط تون لخمس ڪي ،
اڇوه جي وڻاني اڇوء جو جگر ،

ڏسان جنڪ جي جوت جي وقت کي .

لڪن رام سيتا، ڪرڻ ڪيمت ۾،
ٻڌان ديو شڪتي، سندن ڀيمت ۾.

ٻڌي لال للوي جهان نام ور،
ڪري ظالمي ظلم جو گهر اجر.
ٻڌي ويـر بندو بهادر عظيم،
ڦري ويرتا جو دنيا ۾ چڪر.

لڪن رام سيتا، ڪرڻ ڪيمت ۾.
ٻڌان ديو شڪتي، سندن ڀيمت ۾.

سٽي دروپدي ۽ سٽي رڪمڻي،
سٽي لڪشمي ۽ سٽي پدمڻي.
سٽي ساوتري ۽ سٽي گارگي،
سٽي سرسوتي، سرس درگا ڀٽي.

لڪن رام سيتا، ڪرڻ ڪيمت ۾،
ٻڌان ديو شڪتي، سندن ڀيمت ۾.

ڪري ڳالهه „پرماج" ڇا آس جي!
ٻڌان ماڻ جنهن رشي وياس جي؛
گرو رام گوبند امرداس جي،
ڳتي پوء ختم ٿئي سنڌم ساس جي.

لڪن رام سيتا، ڪرڻ ڪيمت ۾،
ٻڌان ديو شڪتي، سندن ڀيمت ۾.

پورهيت جي آتم ڪٿا

دنيا ۾ دکي دربدر جي رهن،
پورهيت يا اوڪر ٿا ڏکي چون،
اُهي بدنصيبن مڃهان مان به آن،
نه گهر آهه جهڳڙو نه آهي وطن.
ڪڏهن اوکري جي، اُهي ڪي قدر!
ڪٽن ڪاٽجي زندگي جو سفر.
سڀئي ننڊ ۾ خلق ساري ادا!
سمهي ننڊ ۾ شاهه توري گدا،
مگر مان اڃان رات آڌي اُٿي،
اُٿي ڪين اگهوات، ڪن ٿو ودا.
نڪا بندگي ايشور جو ذڪر،
ڪٽن ڪاٽجي زندگي جو سفر.
ڏندڻ ذات ۾ وات ڌوئي صفا،
ڪري ڪند گي ڪند جلدي روا،
وڃڻ جان ٿي ڪوٽ جيڪن ٿي لڙي،
اُٿي ٿار گهر جي ڳهٽو ٿي ڪفا.
ڪٿو ڪاج سارو ڪجو ۽ بصر،
ڪٽن ڪاٽجي زندگي جو سفر.

ڇو زال مهنجو ٿيو سامان ڪٿي ،
ٻڍاڙا ۽ ٻاجهي ۽ ٽوڙيون هٿي ،
ڪٽو ڪوپرو لوٽ چانور اچي ،
ملي ڪين ڪاڏو ۽ ڪانيون جتي
هٿي ڇوڪرو ٻار اساهي لڦر ،
ڪٺن ڪاٽجي زندگيءَ جو سفر .
ڇو مون هٿ لئي اتم ڪم ڪار ،
ملي ڪانه موڪل گهڙي ڪو به دم ،
آهي زندگي زهر لهنجو قسم ،
ڪريان ڇا ٿيو آهه سيڙو ختم ؟
ڇڏيان نوڪري ڪونه آهي سمر ،
ڪٺن ڪاٽجي زندگيءَ جو سفر .
نه سانڍو وڃي جي سدم واهه ٿي ،
وٺي ٿو اچان سڀ هوا ٻاهه ٿي ،
اٿي سخت پور هيو سچو نه ٻڌهن راس ،
پڳي چيلهه آهي سڪل ڳاهه ٿي .
هليو هو ۽ روشن هو شمسي قمر ،
ڪٺن ڪاٽجي زندگيءَ جو سفر .
نه تم گهر وڃي سومٺ کي جو سٿو ،
گهٽا سڏ ڪيا مون ۽ ڪوٺي ٻٿو ،

الي زور سان مرن ڪٿي نڪ نڪا ،
سٺو سيٺ جاڳي اچي سو ٺٺو .
ڇيو لڏون لڏ انسان گنڌھ آن مگر ،
ڪٺن ڪانجي زندگيءَ جو سفر .

ڇيو سيٺ لوڪر ڪڇي ڪوڙ ٿو ،
الڏا ڏي وڏوڏا ، وڇي ڇڏ لٿو ؟
ڏڪي سان ڏڪي ، ڇمائون ھٽي ،
ڇيو ڇوٽ ڇڙ مان ھٿين ڇو لٿو ؟
ڇڏيو سالن ڪسي سيٺ ڏسي رانجھ ٿر ،
ڪٺن ڪانجي زندگي جو سفر .

سڀي سيٺ جي سڃت ڪاوڙ ھڪي ،
ڏسي ٻيٽ ڪي جان وڃي ڏڪي ،
سڀي لعنتون مار سڀ مالڪ م ،
غلامن جيان جان گردن جھڪي .
ٻڌي ٻالھن ٻڌو ، ڇيو مڙن ڏمر ،
ڪٺن ڪانجي زندگيءَ جو سفر .

ڪڏھون سيٺ اڇليون ڪٽي ٻوءِ ٻري ،
ڪٽي سي ڪنھون آب اکين ٻري .
دڪان لي اچڻ سان صفائي ڪيو ،
الي سوٽ آيو ڏمر کي ڏري .

اچڻ سان ڪيو گار گندو ٻهر،
ڪنهن ڪانڀي زندگيءَ جو سفر.

پڙهي گفتگو جان ساري ڏکي،
سڪو پٽ گلو ۽ شڪل ٿي ٿڪي،
نه ڪاڙو اسي بيٺو رهيس مات پر،
ڀڄن کي پلئه ٿي نه روئي سگهي.

رهي شالت پر پنڱي اڏي دل اندر،
ڪنن ڪانڀي زندگيءَ جو سفر.

هتي نار ڏايو ڪيو انتظار!
صبوح وٺو هتي شام ٿي انڌڪار!
ڀڄن ماءُ کي ممتا ياڏون ڪيون!
اڄي ماءُ جي دل ٿي بيقرار!

هميشه اهو حال - اهڙو حشر!
ڪنن ڪانڀي زندگيءَ جو سفر!

ائڪا رات ٻارهان دڪان بند ڪري،
وپس گهر نه ناري ڀڄن سان رڙي؛
ڀڄن کي نه روئي ملي ڏينهن سڄو،
اڪي ٿيڻ آهي ڏيڻو ڇڏڻ ايري.

اها لوڪوري ناڻي آهي قهر،
ڪنن ڪانڀي زندگيءَ جو سفر.

لڏي ٻار روئي ڇو زار زار،
ٽڪر ڀور روئي ڪيو ڪا تيار؛
پتا! ساهه آنهيا اُٽن ٻيٽ ۾،
ڇپي ماءُ جي دل اٿي بي قرار.
ملي ڪين هاڻي ڪٿان ڪو وڪر!
ڪٺن ڪاڻجي زندگيءَ جو سفر.
اسان بيڪسيءَ کي - وڌو ڪنڊ ۾،
ٻڙوسي اُٿيا جي سُتا لڏ ۾؛
ڏاو ڪاڇ ڪاڏو - اڇي تن اسان،
ٻڏا ليڙ لر ٽي حيا ڀانڊ ۾.
جهڪي سر اسماني ڪيوسين شڪر،
ڪٺن ڪاڻجي زندگيءَ جو سفر.
دکي دل سٿي ليٽ گهوسان ۾،
لڪو اپ چڙهي ولو سڄي جان ۾؛
خبر دڻ دليا رهي ڪالهه اِئي،
بسر تسي سڄي رات خفقان ۾.
ڇپيم آسمان کيسر ڪارو ڪڪر!
ڪٺن ڪاڻجي زندگيءَ جو سفر!
پڇين ڏينهن تيو ٿورڙو اپ پرو،

حڪيمن چيو ڪير ڪم لئي اڙو؛
هوا ڪين گهر جي توهان ٻاهرين،
مگر مون نہ ڪنهنجي مڃي ڪا ذرو.
چڱي لوڪري ٿيان ڪٿي دربدر!
ڪٺن ڪانئجي زندگيءَ جو سفر!

دڪان تي وڃڻ سان ملي ويو جواب،
چيو سيٺ لاهي هليو وڃ حساب!
ڪٿي ڏينهن لپ جا ڏاو تنهن ٻگهار،
پيو ياڳ جو ٻوڪٽو سو عذاب!
ذڪر لوڪريءَ جو اهو مختصر!
ڪٺن ڪانئجي زندگيءَ جو سفر.

ولان دربدر نوڪري اسا ملي،
ڏهرو ڪارخانو هيٺ ڪيئن هلي؟
ٻکن جا ڦڪون هاڻ ڦاڪا هئي،
رونن ٻارڙا دل ڏسي اسي جلي!
سچي عمر اهڙو فدا جو فڪر،
ڪٺن ڪانئجي زندگيءَ جو سفر.

مونکي مرڻ ڏي جلد دانا ڌڻي،
ڏکن ۾ حياتي ڏري آ گهٽي،
ٻچن جو پڇيان ايشور ڌون اچهو،

مونکي ٻاجهه ڏي آءٌ ٻريو ڪٺي!
دنيا سان دنيادار ماري ٽڪر!
ڪئن ڪاٽجي زندگيءَ جو سفر!

اٿي زال سلهه ۾ گرفتار ٿي،
آءٌ ۽ هاڻ ڪان به لاچار ٿي؛

مصيبت مٿان ٿي مصيبت ڪري،
وڃي جيڪڏهن ڪوه بيڪار ٿي.
لڳي لعنتن جو ٽڪو ٿو ٽقر،
ڪئن ڪاٽجي زندگيءَ جو سفر.

چيم ڊاڪٽر کي هلو گهر ادا،
ڪري زال منهنجي ٿي سلهه ۾ ودا؛
ائم زر اسه اآٽو هلو في بدان،
خدا جو اٿؤ واسطو ۽ صدا!
هلي ڪين سگهندس ڏاڍائين آئر!
ڪئن ڪاٽجي زندگيءَ جو سفر.

چيم سيٺ ڪوئي ڏسان مالدار،
ونس ڏوڪڙن لاءِ ٿيان عرضدار،
ڏني دان وڏو! مدد مون کپي،
عمر سائين رهندس توهان قرضدار.
ڀڄي چو نٿو شهر، ٿون ٻيدوَر!

ڪٺن ڪانڊي زندگيءَ جو سفر.
اکين کي پوري نور آلو ڪيم،
وڃي ڏور اندر دکم نظارو ڏٺم؛
سهاڳڻ ستي انڌ ۾ ڪال جي،
ڪڻن جو هيٺئر هاڻ اوڙو لڳم.
ڦري دل مٿي ۾ وري واءُ چڪر!
ڪٺن ڪانڊي زندگيءَ جو سفر.
ستي زال کي سون جا ها ڏرا،
اکين کي پوي هاءِ لانئر ڪڙا،
سڄو سون وڪڻي وتو مون ڪڻن،
بچيا ويهه ڪلدار باقي ڇڙا!
روئن پارڙا ڏيان سڀني کي صبر!
ڪٺن ڪانڊي زندگيءَ جو سفر!
هيٺئر گهر اڪيلو - اڪيلو بدن،
بچيا چار آهن ٻچا بي وطن؛
ڪٽي ٿن رهائي اجهي ايش جي،
هٿن سان ڪريان تيار پنهنجو ڪڻن.
رلو آسمان ۽ زمين زور ڏر،
ڪٺن ڪانڊي زندگيءَ جو سفر!

ولي رات جو زهر جي هن اڙي ،
ڪٿي ڪال آخر اچي، پر وري ؛
اجڙ آش جو باغ اي آسمان !
ڪري ٿي دڪان سندي نوڪري .
جنهن آهه زاري ٿئي بي اثر !
ڪٽڻ ڪاٽجي زندگيءَ جو سفر .
مرن هيئن هزارين ڪري نوڪري ،
ڪٿي ظلم ذلت سندي نوڪري ،
بجاجي ، بساري ڏسو هوٽلون ،
پسو هند ۽ سنڌ ساري ڦري .
ڦري چڱا ڏسائين اندر هي امر ،
ڪٽڻ ڪاٽجي زندگيءَ جو سفر .
سفر زندگيءَ جو ختم آ اتي ،
آهي نيمت وڇڙو سڀن کي جتي ،
ادا سيمت آخر مٽي ٿيون وڃي ،
ڪندي ڇا اُلي جا دنيا لا بتي .
ذرو لسا پڌين هاڻ "يمراج" کي ،
مگر ڇا ٿيون چوائين ڌرمراج کي .
اوم شانتي .

هيءَ ڪتاب سي. ڪي. ڪونڊ واٽي
ڪوهنور [اليڪٽرڪ] پرنٽنگ ورڪس، مولوي بازار گهٽي ۽
شاهي بازار- حيدرآباد سنڌ ۾ ڇپائي پڌرو ڪيو.